

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE 48-60 AYLIK ÇOCUKLARIN KELİME
DAĞARCIĞI DÜZEYLERİ VE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŐKI**

Gülşah İNAN

HAZİRAN 2019

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE 48-60 AYLIK ÇOCUKLARIN KELİME
DAĞARCIĞI DÜZEYİ VE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŐKI**

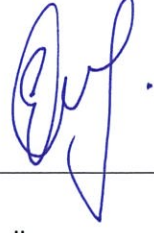
**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜŐÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

GÜLŞAH İNAN

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ DALINDA
YÜKSEK LİSANS DERECEŐİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE
GETİRMİŐTİR**

HAZİRAN 2019

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Dr. Öğr. Üyesi Enisa MEDE

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmaları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Seda SARAÇ

Koordinatör

Okuduğumuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşüncemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

Dr. Öğr. Üyesi Seda SARAÇ

Tez Danışmanı

Komite Üyeleri

Doç. Dr. Sema KARAKELLE

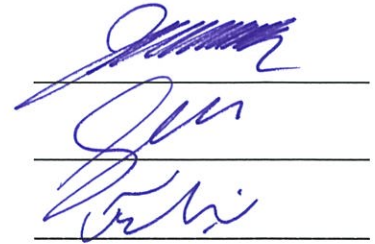
(İÜ, PB)

Dr. Öğr. Üyesi Seda SARAÇ

(BAU, TE)

Dr. Öğr. Üyesi Elçin GÖLBAŞI

(BAU, TE)

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Gülşah İNAN
İmza :

ÖZ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE 48-60 AYLIK ÇOCUKLARIN KELİME
DAĞARCIĞI DÜZEYLERİ VE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

İnan, Gülşah

Yüksek Lisans, Okul Öncesi Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Dr. Seda SARAÇ

Haziran, 2019

Bu çalışmada 48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı düzeyleri ve sosyal beceri düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Aynı zamanda 48- 60 aylık çocukların kelime dağarcığı ve sosyal becerileri üzerinde okul türünün, anne ve baba eğitim düzeyinin, annenin çalışma durumunun ve sosyoekonomik durum gibi değişkenlerin etkili olup olmaması araştırmanın temelini oluşturur. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde öğrenim gören okul öncesi çocukları, örneklemini ise İstanbul ili Çekmeköy sınırları içerisinde bulunan bir devlet okulu ve bir özel okulda eğitim alan 48-60 aylık toplam 86 çocuk (E:45, K:41) oluşturmaktadır. Örneklem grubu belirlenirken kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kelime dağarcığı düzeyinin okul türüne, anne eğitim düzeyine göre, baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Özel okulda öğrenim gören, ebeveyn eğitim düzeyi yüksek çocukların kelime dağarcığı düzeyi, devlet okulunda öğrenim gören ebeveyn eğitim düzeyi düşük çocukların kelime dağarcığı düzeyinden daha yüksek bulunmuştur. Anne çalışma durumunun

kelime dağarcığı düzeyini etkilemediği görülmektedir. Sosyal beceri düzeyinin okul türüne, ebeveyn eğitim düzeyine göre ve anne çalışma durumuna göre farklılaştığı görülmektedir. Özel okulda öğrenim gören, ebeveyn eğitim düzeyi yüksek, annesi çalışan çocukların sosyal beceri düzeylerinin, devlet okulunda eğitim gören ebeveyn eğitim düzeyi düşük, annesi çalışmayan çocuklara oranla sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, kelime dağarcığı düzeyi yüksek olan çocukların sosyal beceri düzeyinin kelime dağarcığı düzeyi düşük çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Kelime Dağarcığı, Okul ncesi

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN VOCABULARY LEVELS OF 48-60 MONTHS OLD CHILDREN IN PRESCHOOL

İnan, Gülşah

Master's Thesis, Master Program in Early Childhood Education

Supervisor: Dr. Seda SARAÇ

May 2019, 92 pages

In this study, the aim of this research was to investigate the relationship between vocabulary levels and social skill levels of 48-60 months old children. At the same time, impact of school type, mother and father education level, mother's working status and socioeconomic status on vocabulary and social skills of 48-60 months old children were investigated. The population of the study consisted of preschool children studying in İstanbul in the 2017-2018 academic year and the study sample was 48-60 months, 86 children (M:45, F:41) studying in a public school and a private school within the borders of Çekmeköy. The convenient sampling method was used to determine the sample. The results showed that the level of vocabulary of children, studying in private school with high parental education level, is higher than the vocabulary level of children, studying in the public school with low level of parental education. It is seen that mother working status does not effect the child's vocabulary level. The results also showed that social skill level differs according to the type of school, parental education level and mother working status. It was found out that the social skill levels of the children, studying in private school, whose parents have high level of education and whose mothers are working, are higher than the children studying in public school whose parents have low level of education and whose mothers aren't working. According to the results of the study, it was found that the social skill level of the

children with high vocabulary level was higher than the children with low level of vocabulary.

Keywords: Vocabulary, Social Skills, Pre-school

TEŞEKKÜR

Öncelikle çalışmanın gerçekleşmesi için bilgi birikimini benimle paylaşan, anlayışlılığı ve güleryüzü ile beni motive eden değerli danışmanım Dr. Seda SARAÇ'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca dersime giren ve kendimi geliştirmemde bana destek olan değerli hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Beni koşulsuz seven ve destekleyen anneme, babama ve halam Neşe ŞAHBAZ'a çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans ve tez sürecimde bana anlayış gösteren Okul Müdürüm, Sayın Cihat ARSLAN'a, Müdür Yardımcım Sayın Ertan TÜRKER'e, destekleri, anlayışları ve güler yüzlü tutumları için zümre arkadaşlarım Pelin KIZKUN'a ve Güler PEKŞEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez sürecinde makale çevirilerinde bana destek olarak motive eden can arkadaşım Hacer ŞERBETÇİ'ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez sürecinde bana güler yüzüyle yol gösteren, bilgi veren ve kitaplarını benimle paylaşan arkadaşım Etem DURSUN'a teşekkür ediyorum.

Hayatımın her anında olduğu gibi bu süreçte de anlarımı paylaşan ismini tek tek yazamadığım tüm yakın arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum iyi ki varsınız...

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
Bölüm 1 Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Çalışmanın Amacı	2
1.3. Araştırma Soruları	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Tanımlar.....	4
Bölüm 2 Alan Yazın Taraması.....	5
2.1. Okul Öncesi Eğitim	5
2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi.....	5
2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları	5
2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Çocuklarda Gelişim Alanları.....	6
2.1.3.1. Psikomotor Gelişim	6
2.1.3.2. Bilişsel Gelişim.....	7
2.1.3.3. Sosyal Duygusal Gelişim.....	8
2.1.3.4. Özbakım Becerileri	8
2.1.3.5. Dil Gelişimi	8
2.1.3.5.1. Psikolinguistik Kuram.....	10
2.1.3.5.2. Davranışçı Kuram	12
2.1.3.5.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	12
2.1.3.5.4. Etkileşim Kuramı	13
2.1.3.5.5. Bilişsel Yaklaşım.....	13

2.2. Kelime Dağarcığı.....	19
2.2.1. Kelime Dağarcığını Etkileyen Faktörler	21
2.2.1.1. Sosyoekonomik Düzey	21
2.2.1.2. Cinsiyet	22
2.2.1.3. Anne-Baba Eğitim Düzeyi.....	23
2.2.2. Okul Öncesi Dönemde Kelime Dağarcığı Gelişimi.....	24
2.3. Sosyal Beceri	24
2.3.1. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceri Gelişimi	25
2.3.1.1. 0-2 Yaş Sosyal Beceri Gelişimi	26
2.3.1.2. 3-4 Yaş Sosyal Beceri Gelişimi	27
2.3.1.3. 5-6 Yaş Sosyal Beceri Gelişimi	28
2.3.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler	28
2.3.2.1. Aile	28
2.3.2.2. Yaş	29
2.3.2.3. Akran İlişkileri.....	30
2.3.2.4. Okul	31
2.3.2.5. Sosyal ve Kültürel Çevre	32
2.3.2.6. Cinsiyet	32
2.4. İlgili Araştırmalar	34
2.4.1. Kelime Dağarcığı ile İlgili Araştırmalar	34
2.4.2. Sosyal Beceriler ile İlgili Araştırmalar.....	37
Bölüm 3 Yöntem	42
3.1. Araştırma Modeli.....	42
3.2. Evren ve Katılımcılar.....	42
3.3. Verilerin Toplanması	44
3.3.1. Veri Toplama Araçları	44
3.3.1.1. Kişisel Bilgiler	44
3.3.1.2. Sosyal Beceriler	45
3.3.1.3. Kelime Dağarcığı.....	47

3.3.2. Veri Toplama İşlemleri	48
3.3.3. Veri Analiz İşlemleri	48
3.3.4. Geçerlik ve Güvenirlik	49
3.4. Sınırlamalar	50
Bölüm 4 Bulgular	52
4.1. Betimleyici Analizler	52
4.1.1. Veri Girişinin Doğruluğu ve Eksik Değerler	52
4.1.2. Normallik	52
4.2. Çıkarımsal İstatistikler	54
4.2.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular	54
4.2.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	54
4.2.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	55
4.2.1.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular	56
4.2.1.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular	56
4.2.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular	57
4.2.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	57
4.2.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	58
4.2.2.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular	59
4.2.2.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular	59
4.2.3. Üçüncü Probleme Ait Bulgular	60
4.2.3.1. Toplam Sosyal Beceri Düzeyi ve Kelime Dağarcığı Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular	60
Bölüm 5 Tartışma ve Sonuçlar	61
5.1. Araştırma Sorularının Bulgularının Tartışılması	61
5.1.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular	61
5.1.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	61
5.1.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	61
5.1.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma	63
5.1.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma	64

5.1.1.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	64
5.1.1.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Tartışma	64
5.1.1.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Tartışma ...	65
5.1.1.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Tartışma .	66
5.1.1.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Tartışma	66
5.2. Sonuçlar	69
5.3. Öneriler	70
5.3.1. Araştırmacılar İçin Öneriler	70
5.3.2. Eğitimciler İçin Öneriler	70
KAYNAKÇA.....	72
EKLER	84
EK A-BİLGİ FORMU	84
EK B-PEABODY RESİM KELİME TESTİ	86
EK C-PEABODY RESİM KELİME TESTİ KAYIT FORMU.....	87
EK D-SOSYAL BECERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	88
ÖZGEÇMİŞ	92

TABLolar LİSTESİ

TABLolar

Tablo 1 Araştırma Örnekleme ve Özellikleri Tablosu.....	43
Tablo 2 Peabody Resim Kelime Testi'ne İlişkin Batımsel İstatistik Tablosu	54
Tablo 3 Okul Türüne Göre Kelime Dağarcığı Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu.....	55
Tablo 4 Anne Eğitim Düzeyine Göre Kelime Dağarcığı Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu	55
Tablo 5 Baba Eğitim Düzeyine Göre Kelime Dağarcığı Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu	56
Tablo 6 Anne Çalışma Durumuna Göre Kelime Dağarcığı Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu	57
Tablo 7 Okul Türüne Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu.....	58
Tablo 8 Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu	58
Tablo 9 Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu	59
Tablo 10 Anne Çalışma Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Tablosu	60
Tablo 11 Sosyal Beceri Düzeyleri Toplamı ve Kelime Dağarcığı Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları Tablosu.....	60

KISALTMALAR LİSTESİ

PRKT	Peabody Resim Kelime Testi
SBDÖ	SBDÖ
KB	Kişilerarası Beceriler
KDKEDUSB	Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerisi
ABBÇB	Akran Baskısıyla Başa Çıkma Becerileri
SAB	Sözel Açıklama Becerileri
KKEB	Kendini Kontrol Etme Becerisi
AOB	Amaç Oluşturma Becerisi
DB	Dinleme Becerisi
GTB	Görevleri Tamamlama Becerisi

Bölüm 1

Giriş

Dil kendi içinde kuralları olan, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan, yaşayan bir varlıktır (Ergin, 1962). İnsanoğlunun en önemli ayrıcalıklarından biri dili kullanabilmesi ve konuşabilmesidir. Dil zihinsel gelişimin de bir göstergesidir. İnsanlar yaşam boyu öğrenme, sorgulama, düşünme, anlama, sorun çözme gibi zihinsel becerilerini kullanırlar. Bunlar kişinin bakış açısını zenginleştirmekte, kişisel, kültürel ve toplumsal gelişimine katkı sağlamaktadır (Güneş, 2016). Dil birey için olduğu kadar toplum içinde önemlidir. Dilin toplumu oluşturan bireyler arasındaki sosyal ve kültürel ilişkileri güçlendiren, zenginleştiren ve perçinleyen bir yapısı vardır (Demir, 2006). Dil kullanmayı öğrenmek bir süreçtir. Dinleme, konuşma, okuma, yazma dil eğitim sürecinin temel becerileridir (Dursunoğlu, 2010). İlk kazanılan dil becerisi dinlemedir (Coşkun, 2007). Bebekler önce kendilerine söylenen şeyi anlamaya sonra sözcükleri kullanarak konuşmaya başlarlar.

Dünyada 6000 farklı dil olduğu bilinmektedir ve bütün çocuklar kendi kültürlerindeki anadili çok iyi öğrenirler. Anadil kişinin içinde doğup büyüdüğü topluma ait olan dildir. Yaşamın ilk 6 ayı tüm bebekler ortak evrensel dil konuşurlar, ikinci 6 ayında ise anadile duyarlılık başlar. Bu dönemde anadil ile ilgili temeller atılır (Soyer, 2014). İnsan dil öğrenme sürecinde sesleri duyarak varlıkları, durumları ve olayları anlamaya çalışır. Dilin en küçük birliği kelimedir. Kelime, ağızımızdan çıkan sesin, zihnimizdeki kavrama ait anlama karşılık gelmesidir (Üçok, 1947).

Ses ve anlamdan oluşan sözcükler kişinin zihin sözlüğünü oluşturur. İnsanın doğduğu andan itibaren karşısına çıkan kelimeler, kalıplaşmış sözler, kelime çağrışımları kişinin kelime servetini meydana getirir (Tosunoğlu, 1999). Kişinin anlaması, anlatması kelime hazinesi kadardır. İnsan, kelime hazinesinin kapasitesi ölçüsünde anlayabilir ve anlatabilir (Adıgüzel, 2004).

Dil aynı zamanda çocuğun sosyal beceriler edinmesini ve bu becerileri kullanmasını sağlar. Sosyal becerilerin başında gelen iletişim için dil gelişiminin önemi büyüktür. Çocuğun çevreyle iletişiminin iyi olması dil gelişimine bağlıdır.

Zengin uyarıcı içeren bir çevre dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Çubukçu, 1991).

1.1. Problem Durumu

Kelime dağarcığı ve sosyal beceriler, bilişsel gelişim, dil gelişimi ve sosyal gelişimle başlayan bir süreçtir. Çocuklar başta varolan potansiyellerini yansıtırlarken, zamanla gözlem ve taklit yeteneklerini kullanarak davranışlarını zenginleştirirler. Çocukların fiziksel ihtiyaçları kadar sosyal ve dil gelişimsel ihtiyaçlarını da karşılamak gerekir.

Okul öncesi dönemde çocuğun dil gelişimi ilerlerken, çocuğun edindiği kelime sayısı ve çeşitliliğinde artış görülür. Kelime sayısındaki ve çeşitliliğindeki artış aynı zamanda çocuğun kendini daha rahat ifade etmesini sağlayarak sosyal ilişkilerini de geliştirir. Kelime ve kavram zenginliği düşüncenin ve dünyayı algılayışın da zenginliğine işaret eder (Melanlıoğlu & Özbay, 2008).

Kelime dağarcığı ve sosyal beceri alanındaki gelişimi ileriki yıllarda çocuğu sosyal anlamda uyumlu, akademik anlamda başarılı, duygusal anlamda özgüvenli ve güçlü kılacaktır.

Bu çalışmada 48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı düzeyleri ve sosyal beceri düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Aynı zamanda 48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı ve sosyal becerileri üzerinde okul türü, anne ve baba eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumu gibi değişkenlerin etkili olup olmaması araştırmanın temelini oluşturur.

İlgili literatüre bakıldığında yapılan çalışmalar arasında kelime dağarcığı ve sosyal becerilerle ilgili ayrı başlıklarda birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak kelime dağarcığı ve sosyal beceri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar azınlıkta olduğundan dolayı bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın en temel amacı 48-60 ay grubundaki çocukların kelime dağarcığı düzeyleri ile sosyal beceri düzeylerini tespit etmek, kelime dağarcığı düzeyi ile sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu

genel amaç doğrultusunda 48-60 ay grubundaki çocukların kelime dağarcığı düzeyi ve sosyal beceri düzeyi; okul türü, anne ve baba eğitim düzeyi, anne çalışma durumu değişkenleri açısından incelenmiştir.

1.3. Araştırma Soruları

48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı, sosyal beceri düzeyi ve iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Okul Öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

1.a Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

1.b Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.c Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.d Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri anne çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

2. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyi düzeyleri demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

2.a Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

2.b Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2.c Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2.d Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyi anne çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

3. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri ve sosyal beceri düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem temel gelişimler için kritik bir dönemdir. Çocuklar bu dönemde yaşamboyu kullanacakları ve geliştirecekleri becerileri edinirler. Fiziksel, bilişsel, sosyal duygusal ve dil gelişimi bakımından iyi bir gelişim sağlar, kalıcı öğrenmeler oluştururlar.

Çocuklar doğdukları andan itibaren ağlama ve gülme davranışlarıyla sosyalleşmeye başlarlar. Çocuk ilk sosyalleşmeyi aile ve yakın çevresiyle yaşar. Okula başlayana dek bu etkileşim gelişerek devam eder.

Bireylerin sosyal beceri ve kelime dağarcığı gelişimlerine bakıldığında okul öncesi dönem çocukların dil gelişimi bakımından hızla geliştiği bir dönemdir. Çocuğun zihinsel faaliyetlerinin hızla geliştiği 4-6 yaşta kelime dağarcığı ve dil kullanma becerisi de hızla gelişmektedir (Ülgen, 1997). Kompleks bağlantılar ve çoklu ilişkiler çocuğun kelime dağarcığını artırır (Holmes, Romeo, Ciraola, & Grushko, 2015). Bu nedenle 48-60 aylık dönemde çocuğun dil becerisinin ve sosyal gelişimin önemi büyüktür.

Bu araştırma okul türünün, anne ve baba eğitim düzeyinin ve annenin çalışma durumunun çocuğun kelime dağarcığı gelişiminde ne kadar etkili olduğu açısından önemlidir. Bu araştırma ile kelime dağarcığı ve sosyal beceriler çeşitli yönleriyle incelenmiştir. Anne ve babanın çocuğun kelime dağarcığı ve sosyal beceri gelişimindeki etkilerinden bahsedilmiştir. Kelime dağarcığı düzeyi ve sosyal beceriler arasında ilişkinin olup olmadığının araştırılması, çocukların kelime dağarcığı ve sosyal becerilerinin gelişiminin desteklenmesi açısından önem arz etmektedir.

1.4.Tanımlar

Sosyal beceri, kişilerin bulunduğu ortama uygun davranma, kişilerarası iletişimlerini olumlu şekilde gerçekleştirebilmesini sağlayan tutumlardır.

Kelime dağarcığı, bir insanın zihninde bulunan, sahip olduğu kelimeler bütünüdür.

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

Bu bölümde okul öncesi eğitim, kelime dağarcığı, sosyal beceri ve sosyal becerinin bölümleri hakkında bilgi verilmiştir. Kelime dağarcığı ve sosyal beceri konuları ile ilgili yapılan çalışmalara örnek verilmiştir.

2.1. Okul Öncesi Eğitim

2.1.1. Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. Okul öncesi eğitimin birçok farklı tanımı vardır. Ramazan ve Ural (2007)'ye göre okul öncesi eğitim, her çocuğun hakkıdır. Bir kurumda ya da kurum dışında çocuğun her alanda gelişim göstermesini sağlayan eğitim öğretim faaliyetleridir. Aral, Kandır ve Yaşar (2002)'ye göre ise, okul öncesi eğitim çocuğun doğumundan ilköğretime başladığı zamana dek sosyal, duygusal, özbakım, psikomotor, zihinsel ve fiziksel gelişiminin desteklenerek, okuma yazma olgunluğuna hazırlanma sürecidir (Aral, Kandır, & Can Yaşar, 2002, s. 14).

Nitelikli bireyler yetiştirmek eğitimle mümkündür. Okul öncesi eğitim çocuğun bütünsel gelişimini sağladığı gibi bağımsız bir birey olmasını da sağlar. Okul öncesi dönemde çocuk yaşlılarıyla bir araya gelerek sosyalleşmeyi, kendini ifade etmeyi ve kuralları öğrenir. Böylece topluma uyumlu bir birey olur. Okul öncesi dönemi kapsayan ilk 6 yaş psikomotor beceriler, özbakım becerileri, duygusal beceriler, sosyal becerilerin kazanıldığı dönemdir. Aynı zamanda kişilik yapısı oluşmaya başlar. Okul öncesi dönemin sağlıklı geçmesi tüm yaşamı olumlu etkiler.

2.1.2. Okul öncesi eğitim amaçları. Millî Eğitim Bakanlığı'na göre okul öncesi eğitiminin amaçları şunlardır:

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
2. Onları ilkokula hazırlamak,
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2016).

Dünya Okul Öncesi Eğitim Örgütü başkanlığını yapmış olan Mialaret (1997) okul öncesi eğitiminin amaçlarının ülkeden ülkeye, toplumdan topluma hatta aileden

aileye değişebileceğini söylemiştir. Her lke için amaçları genel olarak řu şekilde sınıflandırmıştır: Toplumsal amaçlar; çalışan annelerin çocuklarına bakmak maddi durumu ne olursa olsun her çocuğa eşit imkanlarda eğitim vermek, çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlamak, eğitici amaçlar; dil ve iletişimin geliştirilmesi, duyu organlarının geliştirilmesi, çevreye duyarlılığın artırılması, çocuğun gelişmesi ile ilgili amaçlar; çocuğun doğal gelişimi göz önüne alınarak, herhangi bir eksiklik, kırıklık duygusuna uğramamasını sağlamaktır (Mialaret, 1977; akt. Oktay 1990).

2.1.3. Okul ncesi dönemde çocuklarda gelişim alanları. Okul ncesi eğitim çocuğun sosyalleşmesini sağlarken diğer yandan paylaşma, kendini ifade etme, iş birliği içinde çalışma, kendi kendine karar verme gibi becerileri destekler (Erden & Akman, 2001).

2.1.3.1. Psikomotor gelişim. Bebekler doğduklarında vücutlarını kontrol edemezler, vücudun kontrol altına alınması için büyüme ve olgunlaşmanın gerçekleşmesi gerekir. Bebekler başta refleksif ve denetimsiz hareketler yaparken zamanla büyüme ile birlikte vücudunu kontrol etmeye başlar ve bilinçli davranışlar geliştirir (Senemoğlu, 2018). Hareketler aniden değil sıralı bir şekilde gerçekleşir. Örneğin bebekler genelde emeklemeden yürüyemezler. Genel motor gelişim baştan ayağa doğrudur ancak eylemler her zaman baştan ayağa doğru değildir. 2-6 yaşta psikomotor gelişim 0-2 yaşa göre azalmaktadır ancak 2-6 yaş aralığı hareketli bir dönemdir. Koşmak, atlamak, sürünmek, kaymak, tırmanmak bu yaş aralığındaki çocuklar için ihtiyaçtır (Sevinç, 2003).

Çocuklar bu dönemde büyük kaslarını kk kaslarından daha iyi kullanırlar. Tırmanma blokları, denge tahtaları, lobutlar, toplar vb. Çocukların büyük kas gelişimine katkı sağlar. Çocuklarda el-göz koordinasyonu ve kas-zihin koordinasyonu gelişimini sağlar. Ayrıca sanat etkinliklerinde yapılan kesme ve yapıştırma çalışmaları, oyun hamuruyla oynama çalışmaları kk kas gelişiminin ve el becerilerinin gelişimini sağlar (Senemoğlu, 2018).

4-5 yaşındaki bir ocuk hızlı koşabilir, denge tahtası üzerinde bir uçtan diğer uca yürüyebilir, alçak bir duvarın üzerinde yürüyebilir, büyük oyuncaklarını taşıyabilir, kendi kendine giyinebilir, bir nesneyi bir yere uzanarak yerleştirebilir, kare

ve üçgen çizebilir, ipi boncuklardan geçirebilir fakat iğneden geçiremez (Aydın, Akbağ, Tuzcuoğlu, Yayıcı, & Ağır, 2005).

2-6 yaşındaki çocuklar koşma, atlama, zıplamada çok iyi oldukları için birçok hareketi rahatlıkla yapabilirler. Üç tekerlekli bisiklete rahatlıkla binebildikleri gibi dönem sonu iki tekerlekli bisiklet bile kullanabilirler. Basit müziğin ritmine uygun dans edebilirler. Eliyle topa yön verirler, zıplayan topu yakalarlar (Deniz, 2010).

Kalıtım, aile tutumları, ırk, eğitim, cinsiyet, olgunluk düzeyi, sosyoekonomik düzey, vücut ölçüsü gibi etmenlerin psikomotor gelişimi etkilediği düşünülmektedir (Sevinç, 2003).

2.1.3.2. Bilişsel gelişim. Bilişsel gelişim denince akla 1920’lerde bu konuda çocuklar üzerinde araştırmalar ve çalışmalar yapmış olan Piaget gelmektedir. Piaget zekayı kişinin sahip olduğundan çok, süreç olarak görmektedir. Zekâ, birçok işlemi ve zihinsel büyümeyi içeren bir bilişsel süreçtir (Owen, Blount & Moscow, 1978). Piaget insan dahil bütün canlıların kendi kendini düzenleme yeteneğine sahip olduğunu savunur ve bilişsel gelişimin temelini uyum olduğunu ifade eder (Soyer, 2014). Okul öncesi çocuğu çevresel faktörlere açıktır bu nedenle zengin uyarıcıları olan öğrenme ortamı bilişsel gelişime destek olur (Erbay, 2008). 60 yıl önce Vygotsky tarafından “Çocuğun bilişsel gelişimi anne baba ve öğretmen olarak bir yetişkinle ne kadar iletişimde bulunuyorsa dil gelişimi o kadar başarılı olur” önermesini geçtiğimiz son 10 yılda öne çıkan birçok psikolog kabul etmiştir (Rogoff, 1990). Vygotsky ve Piaget bilişsel gelişim için sosyal etkileşimin gerekli olduğunu düşünmektedirler. Piaget bireyin kendi düşüncesi dışında farklı düşüncelerinde olduğu, yeni bilgiler öğrenmek için akran öğretiminin gerekliliğinden bahsetmiştir. Vygotsky bir problem üzerinde iş birliği içinde çalışmanın daha sofistike yöntemler kazandırdığı üzerinde durmuştur (Ormrod, 1998).

İnsan beyni yapısal olarak birbirine benzese de işlevsel olarak birbirinden farklı olduğu görülür. Beynin gelişimi doğum öncesi ve doğum sonrası birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörler; kalıtım, çevresel uyartım, beslenme, steroidler ve teratojenlerdir (Soyer, 2014).

Çocuklarda bilişsel gelişimi desteklemek için, resimli eğitici oyunlardan, resimli hikâye kitaplarından faydalanılabilir. Kitaplardaki resimler kavramları,

fikirleri, durumları resmederek çocukların teori ve pratik arasında bağ kurmasını sağlar (Arslan, 2009).

2.1.3.3. Sosyal duygusal gelişim. Duygusal gelişim sosyal gelişimin temelini oluşturmaktadır. Duygusal gelişim biyolojik temellidir, olgunlaşma ve öğrenmeyle bütünlenir. Öğrenmek için sosyallik gereklidir (Kandır & Alpan, 2008). Duygusal-sosyal gelişim davranışları süreç içerisinde kazanılır. Kendi kimliğini tanımayla başlayan süreçte başkalarını tanıma ve onlarla iletişim kurabilme ile devam eder (Ağır, 2014). Genel olarak sosyal duygusal gelişim, duygularını yönetme, sorumluluk alma, etik davranma ve olumsuz davranışlardan kaçınma ile gerçekleşir (Payton, Wardlaw, Graczyk Tompsett & Weissberg, 2000). Doğumdan sonraki yıllarda çocuğa aile tarafından verilen destek, çocuğun deneyim edinebilmesi, çocuğa sunulan fırsatlar, çocuğun özgüvenli, kendisiyle barışık, üretken olmasını sağlamaktadır (Senemoğlu, 2018).

2.1.3.4. Özbakım becerileri. Özbakım becerileri çocuğun temel ihtiyaçlarını (yemek yeme, tuvalet, kıyafetlerini değiştirme, kişisel bakım vb.) kendi başına yapabilmesidir. Özbakım becerilerini yapabilen çocuk aynı oranda özgürleşmiş de olur (Önder, 2017). Özbakım becerileri bireysel gelişimde katkı sağlamasının yanı sıra toplumda kabul görmeyi sağladığı için sosyal bir beceri işlevi de görür. Özbakım becerisinin kişide var olup olmaması, kişiyi fiziksel ve psikolojik yönden etkilemektedir (Dinçer, Demiriz, & Ergül, 2017).

Okul öncesi dönemde kazandırılması gereken davranışlardan biri olan yemek yeme davranışı özerklik dönemiyle başlar ve zamanla gelişir. Bu zaman diliminde ebeveynler ve eğitimciler tarafından çocuğa uygun model olunmalı ve doğru davranışlar sabırla anlatılmalıdır (Dinçer, Demiriz, & Ergül, 2017).

Tuvalet ve temizlik alışkanlığı kazanılması için öncelikle gerekli olan şey bu konuda olgunluğun tamamlanmış olmasıdır (Oktay, 2004).

2.1.3.5. Dil gelişimi. Gelişim tüm canlılarda gözlemlenen bir durumdur. Ancak gelişimin çeşidi ve hızı her canlı türünde farklılık gösterebilir. Hayvanların neredeyse motor becerileri tamamlanmış olarak doğdukları görülmektedir, insan türünde ise motor beceriler yavaş gelişmektedir. Dil gelişimi ise canlı türü olarak yalnızca insanda görülmektedir bu da dil gelişimini insana özgü kılar (Karacan, 2000).

Zihni anlamak düşünceleri karşı tarafa iletmek dil yeteneği gerektirir (Berk, 2006). Ateş (2007)'ye göre dil toplumsal bir kurumdur ve kendi içinde kuralları vardır. Dil toplumla birlikte değişir, gelişir, yaşayan bir varlıktır. İnsanların topluluk halinden toplum haline gelebilmeleri için duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri, birbirlerini anlamaları gerekir. Dil anlaşmayı ve ifade etmeyi ve insanlar arasında birliği sağlar.

Dilin iki ana bileşeni vardır. İlki Reseptif Dil (Alıcı Dil, Anlama Dili): Sözel uyarıların duyu-sinir ağıyla algılanarak zihinde işlenmesidir (Karacan, 2000). Diğeri ise Ekspresif Dil (İfade Edici Dil): Duyu-sinir, motor-sinir işlevlerin (nefes alma, ses çıkarma, artikülasyon mekanizmaları vb.) zihindeki kavramların dil ile ifade edilmesidir (Miller, Chapman, Branston, & ark., 1980). Çocuklarda önce alıcı dil, sonra ifade edici dil gelişir. Alıcı dil gelişimini desteklemek isteyen anne ve babaların çocuklarıyla konuşurken basit cümleler kurmaları, kısa ifadeler kullanmaları, sözel ifadeleri tekrarlamaları, açıklamaları ve bol uyarıcı içeren bir ortam yaratmaları gerekmektedir (Dönmez, Dinçer, Dereobalı, Gümüşçü, & Pişkin, 1993). İfade edici dil alanında sorun yaşayan çocukların el, kol ve beden hareketlerini sıkça kullandıkları görülür. Bu durumdaki çocuklara serbest konularda konuşacakları konular sunarak, tartışma fırsatı vererek düşüncelerini açıklamalarına olanak sağlayarak, araştırmacı konuşmalara ve sorulara ortam hazırlayarak destek olunabilir (Sevinç, 2003).

Bloom ve Lahey (1978)'e göre dili biçim, içerik ve kullanım olarak 3'e ayırmışlardır. Bir dili bilmek için bu üç bileşenin bilinmesi ve kullanılabilir olması gerekir. Biçim; ses bilgisi, söz dizimi, biçim bilgisini içerir. İçerik, anlam bilgisini içerirken, kullanım bilgisi ise dilin iletişim amacına yönelik, ifade etme işlevini içerir.

Dil fonetik, morfolojik söz varlığı ve sentaks özellikleriyle yapılandırıcı niteliklere uymalıdır. Bu yapılandırıcı nitelikler:

1. Fonetik Özellikler: Sesle ilgili özelliklerdir. Anlamı; vurgu, tonlama, tını, ses rengi bakımından niteleyen özelliklerdir. Konuşma seslerinin yapı ve sırasını yöneten kurallarla ilgilidir (Berk, 2013).
2. Morfolojik Özellikler: Sözcüklerin ek, kök gibi yapısal özellikleridir. İletilerin mantıksal bir çerçevede olması, sözcüklerin buna yönelik birleşmesine hizmet eder.

3. Söz Varlığı ile İlgili Özellikler: Kelimelerin ifadelere uygunluğuyla ilgilidir. Kaliteli bir iletişim için, ifadelerin ahengi incelenir.
4. Sentaks: Söz dizimiyle ilgilidir. Sözcüklerin cümle içerisinde mantıklı ve kurallı bir biçimde sıralanmasıdır (Yalçın & Şengül, 2007). Küçük çocuklar kelime oluştururken söz dizimi bilgilerini kullanmaya ve geliştirmeye başlarlar (Bates & Goodman, 1997).
5. Pragmatics (Kullanım Bilgisi): Uygun ve etkili iletişim kurma ile ilgilidir. Akıcı, duru bir biçimde konuşma, sırayla, açık ve anlaşılır şekilde konuşmadır. Bunların yanında jest ve mimik kullanımı, ses tonu ve içeriğin daha açık nasıl anlamlandırılacağı pragmatics ile ilgilidir. Toplum konuşulan dili dikte ettiği için pragmatist toplum dilbilimsel bilgiyi içerir. 5 basamağın her biri öğrenilmelidir. Her birinin edinimi diğeri üzerinde etkilidir (Berk, 2006).

Bu kısımda dil gelişimini açıklayan kuramlardan bahsedilecektir. Çocukların dili nasıl öğrendikleri ve geliştirdiğine dair bazı yaklaşımlar vardır. Literatüre bakıldığında Dağabakan & Dağabakan (2007) Davranışçı Kuram, Sosyal Etkileşim Kuramı, Anadili Yaklaşımı, Dil Gelişimini Biyolojik Temele Bağlayan Yaklaşım olarak sınıflandırırken, İpek (2006) Psikolinguistik Kuram, Davranışçı Kuram, Anlamsal Bilişsel Görüş, Pragmatik Görüş, Etkileşimci Görüş olarak sınıflandırmıştır. Deniz (2010), Davranışçı Kuram, Sosyal Kuram, Bilişsel Kuram, Biyolojik Kuram, Etkileşim Kuramı olarak sınıflandırırken, (Ülgen, 1997) Biyolojik yaklaşım, Çevresel Yaklaşım, Bilişsel Yaklaşım olarak sınıflandırmıştır. Bacanlı (2012), Biyolojik Kuram, Davranışçı Kuram, Etkileşimci Kuram olarak sınıflandırırken, (Selçuk, 2008) Davranışçı Kuram, Sosyal Öğrenme Kuramı, Psikolinguistik Kuram olarak sınıflandırmıştır. Akyol (2007) Davranışçı Yaklaşım ve Psikolinguistik Yaklaşım olarak sınıflandırmıştır.

M. Engin Deniz (2010)'un sınıflamasına göre 5 alt başlıkta bu kuramlar:

2.1.3.5.1. *Psikolinguistik kuram.* Dil gelişimini biyolojik ve psikolojik temellere bağlayan kuramlara “psikolinguistik” kuramlar adı verilir. Psikolinguistik kuramın en önemli temsilcileri Chomsky ve Lenneberg gibi dil bilimcileridir. Psikolinguistik kuram içinde en önemli kuram Naom Chomsky'e aittir. Chomsky'e

göre insanlar doğuştan dil öğrenme mekanizmasına sahiptir, çevresinde konuşulan dili içselleştirir, anlar ve öğrenir (Küçükkaragöz, 2003). Hatta (biraz aşırılaştırılarak ifade edilirse) çocuğun doğuştan tüm dilleri bilerek doğduğunu, ancak anne, baba ve yakın çevresi tarafından hangi dile maruz kaldıysa bu anadili koruduğunu düşünür (Bacanlı, 2012). Bu akımın savunucuları dil öğrenmenin yöntemini tamamen değiştirdiğini düşünürler. Çocukların dil öğrenmesinin tamamen programlı olduğuna inanırlar. Farklı kültürlerde yetişen çocukların söyledikleri ilk sözcüklerin neredeyse aynı sesleri içermesi, duyma kaybı olan çocukların özel eğitimle konuşmayı öğrenebilmesi bu yaklaşımı destekler niteliktedir (Erden & Akman, 2009). Çocuğun dil öğrenmesinde çevresel faktörlerin hassasiyetini vurgulamışlardır. Çocuklarda dil programlı olduğu için, dil gelişirken çocukların kelimeleri kendi kendine anlamlandırdığını düşünürler. Bunu çocukların küçük yaşta karmaşık gramerleri kullanmasıyla ispatlarlar (Brewster, Ellis & Gerard, 2004).

Çocuk yeterli olgunluğa eriştikten sonra konuşma davranışını gösterir (Küçükkaragöz, 2003). Bu yaklaşım insanın dil öğrenmeye doğum öncesinden programlı olduğunu kabul eder. Kişi hangi şartlarda olursa olsun, konuşan biri varsa kişinin konuşmayı öğrenebileceği düşünülür (Çakır, 2004). Çocuk deneme yanılma yöntemiyle dilin kurallarını öğrenir. Bu kuram biyolojik yapıya önem verir, çevre dil öğrenme süreciyle ilgili değildir ancak çocuğun hangi dili ve kelimeleri kullanacağını çevre belirler (Cüceloğlu, 2016). Chomsky dil kazanımının 3 düzeyde gerçekleşeceğini belirtmiştir. Buna göre dil, konuşma sesleriyle başlar, sözcüklerle devam eder ve cümlelerle gelişir. Chomsky dilin yapısını yüzeysel ve derin olarak ikiye ayırır. Derin yapı kavramların düşünsel, soyut anlamıyla ilgilidir, içinde kişinin niyetini barındırır. Yüzeysel yapı konuşulan sözcükleri, cümlenin dil bilgisi kurallarıyla ilgilidir. Çocuklar dil öğrenirken önce derin yapıyı öğrenerek sözcüklerin soyut olarak anlamlarını kavrarlar, daha sonra yüzeysel yapı haline dönüştürürler (Selçuk, 2008). Chomsky, dönüşümsel-üretimsel gramer düşüncesini ortaya koymuştur. Chomsky'e göre tüm insanlar cümle yapısını kavramaya çalışır sonrasında bu yapıları dönüştürerek yeni cümleler kurarlar. Daha önce duyulmayan bir cümleyi kelimelerle oluşturabilmek cümleyi anlamak ve gramer yapısını bilmekle mümkündür (Bacanlı, 2000). Cümle yapılandırma aşamasında, cümle kurulmasındaki temel kuralları anlamaktan bahseder, bu tüm dillerde evrenseldir. Dönüştürme kurallarında ise dile göre farklılık gösterir. İsim, sıfat, fiil, zarf, zamir, etken edilgen çatılı fiiller,

olumlu cümleyi olumsuz cümleye çevirebilmeyi ifade eder (Deniz, 2010). Psikolinguistik kurama göre konuşmayı öğrenmede, sözcükleri anlama ve konuşma olarak iki süreçten bahsedilir. Bu iki süreç birbiriyle iç içedir ve bilişsel gelişimle doğru orantılıdır (Küçükkaragöz, 2003).

2.1.3.5.2. Davranışçı yaklaşım. Bu yaklaşımı savunanlar dil öğrenimini klasik ve edimsel koşullanma ile ifade ederler (Akyol, 2007). Davranışçı kurama göre çocuklar dili herhangi bir davranışı öğrendikleri gibi öğrenmektedirler. Skinner 1957’de yayımladığı sözel davranış (verbal behaviour) adlı kitabında dili diğer davranışlarımız gibi öğrenilmiş, sözel bir davranış olarak tanımlamaktadır (Yöndem & Taylı, 2007, s. 111). Günlük konuşma dilinde çıkardıkları sesler için yakın çevrelerince ödüllendirilirler ve bu ödül onlar için pekiştiricidir. Pekiştirilen bir davranış tekrar edeceği için bebek kelimeyi doğru ifade etmeye başlar ve böylece konuşma şekillenir (Selçuk, 2008). Pekiştirilmeyen seslerin ise kullanım sıklığı azalır. Pekiştirmenin yanında bebeklerin sık duydukları sesleri tekrar etmeleri de dili kazanmalarında etkilidir (Erden & Akman, 2009). Bu akım çocuğun duyduğunu tekrar söylemesini savunur. Tekrarı ve akıcılıktan ziyade doğru söylemi vurgular. Konuşma eyleminde hataya yer yoktur. Davranışçılar taklit, pratik ve alışkanlık haline getirmenin dilin anahtarı olduğunu savunurlar (Brewster vd., 2004). Davranışçı yaklaşım ilkeleri kullanılarak Washoe adındaki şempanzeye 2 yaşındaki bir çocuğun dil gelişimine eşdeğer olarak kavramları kullanabileceği şekilde işaret dili öğretilmiştir. Ancak psikologlar ve dil bilimciler taklit ve pekiştirmenin tek başına yeterli olmayacağını, her insanın dil ediniminde farklı faktörlerle özgün süreçlerden geçebileceğini düşünmektedirler (Yöndem & Taylı, 2007).

2.1.3.5.3. Sosyal öğrenme kuramı. Bu kuram 1970-1980’li yıllarda gelişmiştir. Kuramın en önemli temsilcilerinden olan Bandura çocukların dili model alarak, taklit ederek ve diğeri tarafından pekiştirilerek kazandığını savunur (Deniz, 2010). Anne babanın model olduğu, çocuğun taklit ettiği, anne babanın pekiştirdiği ve dönüt verdiği bu kuramda gözleme dayalı öğrenme önemli bir yer tutar (Soyer, 2014). Buna göre dil gelişimi, sosyalleşme sürecince gerçekleşir. Çocuk gözlem ve taklit yoluyla öğrenir. Çocuk çevresindeki modelleri gözlemlediği ve taklit ettiği için bu aynı ülkede yaşayan bireylerin telaffuz farklılıklarını da açıklar (Küçükkaragöz, 2003). Vygotsky’nin görüşleri bu kuramda önemli bulunur. Öğrenmede yetişkinin çocuk üstündeki rolüne

odaklanılmıştır. Yetişkin yardımı almadan çocuğun tek başına dilin karmaşık yapısını çözemeyeceği düşünülür. Bu teze LASS (Language Acquisition Support System) denir. Annenin çocuğa dil öğretirken dili yalınlaştırarak en sade biçimiyle öğrettiği görülmüştür. Çocuk kiminle vakit geçiriyorsa o kişiyi örnek alır. Çocuk donanımlı bir yetişkinden destek alırsa kendi başına yapabileceğinden fazlasını ortaya koyar (Brewster vd., 2004). Vygotsky'e göre çocuk kavram, kazanım, fikir, tutum, olgu ve olayları çevresinden öğrenir. Çocuğun içinde yaşadığı toplum ve kültürel yapı çocuğun etkileşime gireceği kişilerin türünü ve niteliğini belirler. Bilişsel gelişim ve dil gelişiminde Vygotsky dil, sayı ve sanatın düşünceyi kavrama dönüştürme aracı olduğunu düşünmektedir. Vygotsky'e göre çocuk temelde düşünme ve konuşma kapasitesine sahiptir, 2 yaş civarında kapasitesi dahilinde içsel konuşmalar yapmaya başlar. İçsel konuşma çocuğun monolog şekilde, kendi kendine konuşmasına verilen isimdir. Konuşmalar giderek yerini dışsal konuşmaya bırakır (Soyer, 2014).

2.1.3.5.4. Etkileşim kuramı. Bu kurama göre biyolojik, davranışsal, bilişsel ve sosyal temellere dayalı hiçbir kuram tek başına dil gelişimini açıklayamaz. Bu yaklaşıma göre biyolojik, davranışsal, bilişsel ve sosyal kuramlarımın bileşimi dil gelişimini açıklayabilir (Deniz, 2010). Etkileşimci görüş kalıtım ile çevrenin etkileşimi sonucunda ortaya çıkar. Dil bilimciler ve psikologlar uzun zaman dil ve düşüncenin nasıl etkileşim içinde olduğunu araştırmışlardır. Vygotsky dil ve düşünceni çoğu zaman kesiştiğini öne sürmüştür. Ayrıca çocuk benmerkezci konuşma ve içsel konuşma yapar. Benmerkezci konuşma 7 yaşından sonra içsel konuşmaya [çocuğun kendi kendine konuşması] evrilir. Bu çocuğun dili öğrenirken yalnızca başkalarıyla konuşmadığının, kendisiyle monologlarla konuşarak dil gelişimini sağladığının göstergesidir (Bacanlı, 2012).

2.1.3.5.5. Bilişsel yaklaşım. Bu yaklaşımın temelinde dilin zekâ, bellek, algılama gibi niteliklerle ilişkili olduğu için kavram gelişiminin dil gelişimiyle ve bilişsel gelişimle birlikte ilerlediği görüşü vardır. Çocuk bilişsel gelişimle birlikte dil gelişimini sağlar (Özbay, 2009). Dil gelişimi bilişsel gelişime bağlıdır, düşünme becerisi olgunlaşarak dil gelişimi başlar (Brewster vd., 2004). Dil gelişimi ve bilişsel gelişim arasında sıkı bir bağ vardır. Bilişsel gelişim dil gelişimi için kritiktir. Çocuklar önce anlar, sonra yazar ve konuşurlar. Dil çocuklar için kritik bir gelişme eylemidir. Dil gelişimi çocukların sosyal etkileşimini destekler. Kendi dünyalarında bazı şeyleri

anlamlandırmalarını sağlar. Dil çocuğun önceki bilgilerini kullanarak problem çözme becerilerini öğrenmesini destekler. Çocuklar ilk doğumgünlerinde bile çevrelerinde duydukları kelimeleri çıkarabilirler. İkinci yaş günlerinde bu kelimeleri anlamlandırabilir hale gelirler (Ormrod, 1998). Bu kuramın savunucuları dil edinimi için sınırlı ve özel bir zaman olduğunu savunurlar. Bu görüşü destekleyen şey öğrenmenin ve kalıcılığın belirli bir zaman diliminde olduğudur. 3 ve 30 yaş dönemindeki öğrenmeler kalıcılık ve zorluk bakımından birbirinden farklıdır (Brewster vd., 2004). Birey anlamlar geliştirdikçe sembolleri daha kolay öğrenir ve hatırlayabilir. Çocuğun zihinsel faaliyetlerinin hızla geliştiği 4-6 yaşta çocuk kelime dağarcığı ve dil kullanma becerisi de hızla gelişmektedir (Ülgen, 1997). Okul öncesi yılları boyunca daha uzun ve kompleks cümleleri biçimlendirebilirler. Okula başladıkları 5-6 yaş civarında dili birçok açıdan dili yetişkinmiş gibi kullanabilirler. Tabi bu arada çocuğun dil gelişimi gelişmeye ve olgunlaşmaya devam eder. Okul yılları boyunca özellikle öğrencinin duyduğu ve okuduğunu anlayabilme yetisi olan alıcı dili gelişir (Ormrod, 1998). Piaget bilimsel yaklaşımı benimsemektedir. Piaget'ye göre dil düşüncenin üzerinde saydam bir örtüdür. Bireyin duygu ve düşüncelerini yansıtır (Ülgen, 1997).

Dil çocuğun iletişim kurmasında önemli olduğu kadar, zihinsel gelişiminde de önemlidir. Algıladığı dünyayı dil ile ifade eder. Yenidoğanın ağlama, hıçkırma, öksürmeyle başlayan dil gelişimi, yaklaşık bir yaşında doğru kelime çıkarımı ile devam eder (Sevinç, 2003). İki yaşlarında dil bilgisi yeteneğinde sözcük hazinesinde hızlı bir gelişim görülür; olumsuz yapıları, soru eklerini, çekim eklerini basit düzeyde kullanmaya başladığı dikkat çeker (Dönmez, Abidoğlu, Dinçer, Erdemir, & Gümüşcü Tuş, 2000). 4 yaşında neden-sonuç, şart, zaman, yer ilişkili sorular sorar ve cevap verir. Sırasıyla geçmiş zaman, gelecek zaman ve şimdiki zamanı öğrenir. 5-6 yaşta duygularını, istek ve ihtiyaçlarını ifade etmeye başlar. Vurgu ve ses tonunu doğru kullanabilir. Dil gelişiminde de diğer gelişimlerde olduğu gibi bireysel farklılıklar görülür (Aydın & Aydın, 1999).

Dil gelişimine çocuk gelişimi açısından bakıldığında, dil kazanımının gelişimin diğer öğeleriyle etkileşimi incelenmiştir (Yapıcı, 2004). Piaget'e göre çocuklar kendilerini konuşmanın merkezine alarak, kendileri hakkında bilgi verirler (Cole & Morgan, 1985; akt. Yapıcı, 2004). Bu tür konuşmalara egosantrik konuşmalar denir.

Vygotsky'ye göre egosantrik konuşmaların yaşa göre niceliği azalmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklar en çok anne ve aile kelimelerini kullanır (Dale, 1976; akt. Yapıcı, 2004).

Dil gelişimine etki eden bazı faktörler vardır. Bu faktörlerin başında kültür en temel etkiye sahipken, biyolojik, çevresel ve yaşantısal birçok faktör de etkilidir (Soyer, 2014). Çocuğun dili akıcı bir şekilde kullanabilmesi için belli bir hazırbulunuşluk ve olgunlukta olması gerekir. Öğrenme süreci önemlidir (Deniz, 2010). Dil gelişiminde aile büyük bir öneme sahiptir. Aile bireyleri arasındaki iletişim biçimi sevgiye dayalıysa çocuğun dil gelişimi olumlu, kavgaya dayalıysa ise olumsuz etkilenir. Çocuk isteklerini dile getirmeden anne baba isteklerini karşılarsa çocuk konuşma gereği duymayabilir. Anne baba hiç ilgilenmezse çocuğun dil gelişimi sağlıklı ilerlemez (Akyol, 2007). Sağlığın dil gelişimi üzerindeki etkisine bakılacak olursa, şiddetli ve uzun hastalık süreçleri çocuğun konuşmasını erteleyebilir. Bu süreçte insanlarla iletişimi az olacağından dolayı da dili geç öğrenebilir (Yavuzer, 2016). Çocuklar anne babayı taklit ettikleri için anne ve babanın iyi model olması gerekir. Çocuğun konuşmayı öğrendiği dönemde evde birden fazla dil konuşuluyorsa çocuk bocalama yaşar, dilde gerileme görülmesi beklenir. Cinsiyet faktörü dil gelişiminde etkili olduğu saptanmıştır. McCartyhy'ye göre ilk yıllarda cinsiyet farkı yoktur ancak bir süre sonra kızlar anneyi erkekler babayı örnek alırlar. Baba işi nedeniyle evde olmadığı için kız çocuk anneden düzgün konuşmasını öğrenir (Yavuzer, 1991). Çocuk konuşmaya başladığı dönemde çocuğa konuşma ve anlatma fırsatı verilmeli, çocuk özveriyle dinlenmelidir. Aceleci ve zorlayıcı tutum sergilemek yanlıştır. Ailenin içinde bulunduğu sosyoekonomik durum çocuğun dil gelişiminde etkilidir. Çocuğun akranlarıyla oyun oynaması, kitap okuma aktiviteleri, gezip görme, sosyal ve kültürel geziler sosyoekonomik durumu iyi olan ailelerin daha fazla bu etkinlikleri yapmasıyla çocukların dil gelişimlerinin daha erken ve daha düzgün olmasını sağlamıştır (Deniz, 2010). Ayrıca sosyoekonomik durumu iyi olan aileler çocuğa daha zengin bir uyarıcı ortam sunarak çocuğun dil gelişimini destekleyebilirler. Çocuklar iki yaş itibarıyla oyun oynamaya başlarlar. Oyun çocuğun bedensel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimini olumlu etkiler. Çocuk arkadaşlarıyla eğlenirken yeni sözcükler de öğrenir. Bakımevlerinde büyüyen çocuklar aileleriyle büyüyen çocuklara göre daha az konuşurlar, dil becerilerini daha az kullanırlar. Bu dil becerisini olumsuz etkileyen bir durumdur (Akyol, 2007). İki

çocuklar, özellikle tek yumurta ikizleri jest ve mimiklerle iletişim kurdukları için daha geç konuşurlar (Küçükkaragöz, 2003). Aile genişliği dili etkileyen faktörlerden biridir. Ailede kardeşi olmayan, tek çocuk çok çabuk ve düzgün konuşur çünkü annenin bütün ilgisi onun üzerindedir, anne çocukla sürekli iletişim halindedir (Yavuzer, 1991).

Dil gelişimi alışılmışın dışında diğer gelişimlere göre en hızlı ilerleyendir (Berk, 2006). Çocuklarda dil gelişimi aşamalı olarak ilerler. Dil gelişim dönemleri her kitapta farklı isim ve dönemlerle ayrılmaktadır. Buna göre Dönmez, Abidoğlu, Dinçer, Erdemir ve Tuş (2000) Yenidoğan Dönemi (0-6 hafta), Gııldama Dönemi (6. Hafta-3 ay), Mırıldanma Dönemi (3-6 ay), Mırıldanmanın Tekrarı Dönemi (6-9 ay), Ses-sözcükler Dönemi (9-12 ay) sınıflanmıştır. Ulusoy, Güngör, Akyol, Subaşı Ünver, Koç (2007) Ağlama Dönemi, Agulama Dönemi, Cııldama Dönemi, Tek Sözcük Dönemi, İki Sözcük Dönemi, Telgraf Konuşma Dönemi, Uzun Cümleler Dönemi olarak sınıflanmıştır. Yayıcı (2005) dil gelişimini, Vokalizasyon Dönemi (0-2 ay), Cııldama Dönemi (4-5 ay), Tek Sözcük Dönemi (12-18 ay), İki sözcük Dönemi, Üç ve Daha Fazla Sözcüklü Cümleler Dönemi olarak sınıflandırmıştır. Kızıltepe (2004) Anne Karnındayken Sese Duyarlılık, Ötüş, Cııldama, Tek Sözcüklü Sesler, İki Sözcüklü Sesler, Telgraf Konuşması, Yetişkin Konuşması olarak sınıflandırmıştır.

Aitchison'da anadil edinim evrelerini; ağlama (doğumdan itibaren), cııldama/mırıldanma (6 haftalık), çağıldama/babıldama (6 aylık), ezgi yapılarının edinimi(8 aylık), tek sözcükten oluşan sözceler (12 aylık), iki sözcükten oluşan sözceler (18 aylık), sözcüklere getirilen ekler (2 yaş), soru ve olumsuz sözceler (2 yaş 3 aylık), karmaşık veya az kullanılan yapılar (5 yaş) ve yetişkin konuşması (10 yaş) olarak sınıflandırırken, Delacroix (1930) dil oluşum aşamalarını ağlama, cııldama, gerçek anlamda kullanılan dil olarak sınıflanmıştır (Özüdoğru & Dilman, 2014).

Başkan (1988) anadil öğrenme sürecini takvimleştirmiştir. 3-6 aylık çocukların ses çıkarıp bu sesleri değiştirmeye çalıştığını, 6-9 aylık çocukların kendi kendine sesler uydurduğunu, 12 aylık çocukların dil ve sesleri taklit ettiğini, 15 aylık çocukların sözcük edindiğini, 2 yaşındaki çocukların tam cümleler ile konuştuğunu ve 4 yaşındaki çocukların karşılıklı söyleşide bulunduğunu bulmuştur (Çoban Söylemez, 2016).

Bleile (2004) anadil öğrenim evrelerini; 1. Evre (0-12 ay) söz öncesi iletişim, 2. Evre (12-24 ay) Sözcük Öğrenme, 3. Evre (24 ay-5 yaş) Kural Öğrenme ve 4. Evre (5 yaş-ergenlik) Sesbilgisel Farkındalık ve Okur-Yazarlık olarak ifade etmiştir.

Farklı sınıflandırmalar olsa da dil bilimciler için bazı dönüm noktaları vardır.

1. Ağlama Evresi: Hayatın ilk günlerinde bebekler çevresiyle ağlayarak iletişim kurar. Doğumdan itibaren yaklaşık iki hafta ağlamanın dışında ses çıkarmazlar ancak bu ağlama bebekler için konuşmaya bir ön hazırlıktır. Yedi haftalıktan küçük bebekler için en önemli ağlama nedeni açlıktır. Işık ve gürültü ise ağlamak için diğer nedenlerdir (Yavuzer, 2016). Bebeklerin esnerken, ağlarken ve ihtiyaçlarını belli etmek için ağlarken bilinçsizce “ng-m” gibi ünsüz sesleri ve “ou” gibi ünlü sesleri çıkardıkları görülmüştür (Küçükkaragöz, 2003). Anneler çocuğun ağlama tonu ve ritminden bebeğin neden ağladığını kolaylıkla tahmin eder hale gelirler (Yavuzer, 2016). Çocuk ilk evrede ağlamayı öğrenir. Zamanla anne babanın tonlamasını taklit etmeye başlar (Brewster, Ellis, & Gerard, 2004).

2. Cıvılda Evresi: Bebekler 2-4 aylıkken cıvılda evresindedirler. Gırtlığın arka tarafıyla yapılan cıvılda bebeğin kendisiyle ilgilenen kişiyle girdiği etkileşimdir (Santrock, 2018).

3. Babılda Evresi: Yaklaşık 6 ay civarında bebekler ünsüz ve ünlü harfleri bir araya getirerek ba-da-ba gibi sesler çıkarmaya başlar, bu durum evrenseldir (Dilci, 2014). Bebek bu evrede geniş yelpazede sesler çıkarır (Brewster vd., 2004).

4. Tek Sözcük Evresi: Bebekler 5 aylıkken henüz konuşmadan önce anlamaya başlarlar (Santrock, 2018). Çocuklar bu dönemde çevreyi keşfetmeyi severler. İlk anlaşılabilir kelimeleri bir yaş civarında üretir. Tek sözcükle birçok şey anlatmaya çalışırlar, tek sözcüğü anlamlı cümle olarak kullanmaya başlarlar (Dilci, 2014). Bir yaşındayken tek kelimele söylemlerle isteklerini dile getirir (Berk, 2006). 11-13 ay civarında çevresindeki insan ve nesnelere kendi dünyasında isimlendirir. Anne baba gibi tek sözcüklü sesleri söyler. Bilinçsiz bir şekilde söylemesi bile dil gelişiminin göstergesidir. Bu dönemde öğrendiği kelimeleri taklit yoluyla telaffuz eder (Brewster, vd.,

2004). Çocuğun tek sözcüğü anlamlı kullanması durumuna morgem denir. Morgemlerin büyük kısmı günlük dildeki kelimelerdir (Deniz, 2010). Örneğin “süt” diyerek biberonun içinde süt bulunduğunu da anlatabilir acıktığını da anlatabilir. Bir kelime öğrenildikten sonra anne baba bu kelimeyle ilişkili yeni kelimeler öğretmek ve günlük yaşamda kullanarak çocuğun kelime dağarcığını geliştirebilirler. Çocukların anladıkları kelime sayısı kullandıklarından fazladır. Çocuklar önce isimleri öğrenirler (Küçükkaragöz, 2003). Bu dönem sonunda çocuğun kelime dağarcığında 3-20 arası kelime bulunur. Bu dönemde çocuğun sesleri değişik tonda ve şiddette kullanması önemlidir. Tekrar çocuğun hayatındadır. Dinlediği şarkıların, öğrendiği kelimelerin tekrar edilmesinden zevk duyar. Dönem sonunda iki kelimeli basit sözcükler kurabilecek yeterliliktedir (Deniz, 2010). Ortalama 18 aylık bir bebeğin kelime dağarcığı yaklaşık olarak 50 sözcükten oluşur. 2 yaşına geldiğinde kelime dağarcığının ortalama 200 kelime olduğu bilinmektedir.

3. İki Sözcük Evresi: Bu dönemde çocuklar yalnızca isim ve fiil kullanarak, kelimelerin çekimlerini yapmadan konuşurlar. Bu konuşmaya “bağlama bağımlı söz” denir (Akyol, 2007). Çocuğun ne dediğini anlayabilmek için hangi amaçla sözcüklerin kullanıldığını tahmin etmek gerekir. Bu dönemde kelime haznesinin hızla artmasıyla kelimeleri peşisıra söyleyerek cümleler oluştururlar (Küçükkaragöz, 2003). Kelime ve söz dizimi gelişimi tamamlanmaya başlar (Brewster, Ellis, & Gerard, 2004). Bu dönemin sonunda sözcüklerin sonuna “-yor” ve “-dı” ekleri getirmeye başlarlar. İki, üç kelimedenden oluşan cümleler kurabilir hale gelirler. Bundan sonraki aşamada “ve” bağlacını kullanmaya başlarlar.

İki üç yaş arasında çocuklar daha uzun cümle kurmaya başlarlar. Çocuklar arasında bireysel farklılıklar görülebilir. Bazı çocukların dil gelişimi daha hızlıyken bazılarının dil gelişimi daha yavaş ilerleyebilir ancak gramer kurallarını aynı sıralamayla öğrenirler (Cüceloğlu, 2016). İki buçuk yaşında çeşitli kelimeler ve doğru kelime kombinasyonlarını kullanmaya başlar, sosyal rolünü kullanarak isteklerini yaratıcı biçimde ifade eder. Üç yaş civarında iki dil arasında çok rahat geçiş yapabilir (Berk, 2006). İki buçuk üç yaşında iken kelime dağarcığındaki kelime sayısı 300 kelime

kadardır. Çocuk bu dönemde tüm sözcüklerin sonuna -cı eki getirerek (firıncı, marketçi, manavcı) gramerde aşırılık gösterirler. Buna aşırı kurallaştırma denir (Deniz, 2010). 3. Ve 4. yıllar arasındaki periyot dil gelişiminde en yaratıcı dönemdir. Çocuğun gramer bilgisi çevresine göre farklılık göstererek gelişir. Sesli ve sessiz harflerin hepsi öğrenilmiştir ancak bazı çocuklar r, s, z gibi sessiz harfleri seslendirmekte güçlük çekebilirler (Brewster vd., 2004). Bu süreçte çocuk soru sorarak yeni şeyler öğrenmeye meraklıdır, bu süreçte çocuğun gramer yapısı hızla artar. 4-5 yaşlarında soru cümleleri fazla iken 6-7 yaşlarında sıfat, bağlaç, olumsuz eklerini ve zamirleri doğru olarak kullandığı görülür. Anadilin özne yüklem gibi yapılarını farkederek çocuğun konuşmalarında benmerkezcilik hakimdir (Yaycı, 2005). İyi bir okul öncesi eğitimle çocuğun kelime dağarcığı 2500 kelimeye dek artırılabilir (Küçükkaragöz, 2003). 5-6 yaşından itibaren duygu ve düşüncelerini karışık gramer yapılarını kullanarak ifade edebilir hale gelir.

2.2. Kelime Dağarcığı

Dil, duygu, düşünce ve isteklerin ses ve anlam yönünden ortak olan öğelerden yararlanılarak aktarılmasını sağlar (Aksan, 2015). Kelime, Türk Dil Kurumu'nda "anamlı ses birliği, anlamı olan ses" olarak ifade edilmiştir. Kelimeler ve kavramlar arasında bir bağ vardır. Kelimeler kavramların bazen bir parçası, bazen ise kendisidir (Karatay, 2007). Kelime söylendiğinde o kavram akla gelir, bu da kelimenin karşılık bulmasıdır (Alperen, 2001). Kelimeler zihindeki kavramların sözel olarak karşılıklarıdır. Dolayısıyla bir kişi ne kadar çok sözcük biliyorsa, o kadar çok kavrama, düşünceye sahiptir (Özkırımlı, 1994).

Dil öğrenimi ile ilgili çeşitli kaynaklarda kelime hazinesi, kelime serveti, sözcük varlığı, sözcük dağarcığı, söz dağarcığı, söz varlığı gibi terimlerin hepsi aynı anlamı karşılamak için kullanılır (Onan, 2016). Korkmaz'a göre (1992) kelime hazinesi "bir dilin bütün kelimeleri, bir kişinin veya topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır" bilgisinden anlaşılacağı üzere kelime hazinesi ve söz dağarcığının iki farklı anlamda kullanıldığı görülmüştür. Söz dağarcığı "bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünü, söz varlığı, vokabüler, kelime haznesidir" olarak tarif edilirken, söz varlığı bir dildeki kelimelerin tümünü ifade eder (TDK, 2005). Kelime hazinesi, duyulan veya görülen kelimenin algılanması, tanınması, kodlanması, depolanması ve kısa süreli bellekten uzun süreli

belleğe taşınmasıyla oluşur (İnal, 2007). Karadağ ve Kurudayıoğlu'na göre bireyin kelime hazinesini etkileyen aile çevresi, arkadaş çevresi, öğretmenleri, kitle iletişim araçları, ders kitapları, okuma kitapları, dergiler olmak üzere birçok kaynağı vardır (Kurudayıoğlu, 2011; akt. Çeçen & Kurnaz, 2016). Akyol'a göre ise kelime hazinesi kişinin bildiği, anladığı, kullandığı kelimelerin tümüdür (Akyol & Temur, 2007). Söz varlığı, kelimelerin dışında atasözü, deyimler, kalıplaşmış sözler ve ikilemeleri de içine alan bir terimdir (Aksan, 2015).

Kişi kendini ifade ederken kelime hazinesindeki sözcükleri kullanır. Kelime hazinesi kişinin kullandığı kelimelerden oluşan, zihindeki sözlük anlamına gelir. Birey ihtiyaç duyduğu yer ve zamanda hafızasındaki sözcük dağarcığını kullanır (Türkyılmaz, 2013). Güney ve Aytan'a (2014) göre kişinin sahip olduğu tüm kelimeler kelime hazinesini oluşturur (Güney & Aytan, 2014). Kelime dağarcığımızdaki kelimeler aktif kelimeler ve pasif kelimeler olarak ikiye ayrılır. Aktif kelimeler günlük hayatta yazılı ve sözlü olarak sıkça ve rahatça kullandığımız kelimelerdir. Pasif kelimeler ise yazı dilinde ve sözlü dilde çok sık karşımıza çıkmayan, metnin içinde gördüğümüzde çıkarımda bulunduğumuz kelimelerdir. Kişide var olan pasif kelime sayısı, aktif kelime sayısından fazladır (Karakuş, 2002). Kelime dağarcığının az olması kişinin düşüncelerini anlatmasını ve anlatılan olayları anlamasını kısıtladığı için kişiyi engeller. Bireylerin kelime hazinesi formal eğitimle birlikte informal eğitimle de gelişir. Kişinin yaşadığı sosyal ve fiziki çevre, yaşam standardı, eğitim durumu, kitap okuma alışkanlığı, sosyokültürel aktiviteleri kelime dağarcığını etkileyen unsurlar arasındadır (Pilancı, 2014).

Kelime dağarcığı dil öğrenimiyle birlikte gelişmeye başlar. 0-6 yaş dil gelişimi ve kelime dağarcığı açısından en önemli dönemdir. Çocuk bu dönemde ana dilin temellerini atar ve iletişim kurmayı öğrenir. Çocukların kelime dağarcığı anne baba ve eğitimcilerle oynanan oyunlarla, etkinliklerle, sohbetlerle gelişmektedir. Bu etkinliklerin türü, çocuğun kelime bilgisini ve kelime miktarını etkiler (Hoff, 2006). Kelime hazinesinin geliştirilmesinde okul öncesi dönem çok önemlidir. Hart ve Risley (1995) yaptıkları çalışmada aile çocuk iletişimi olan ve olmayan aileler arasında fark bulmuştur. Buna göre sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarına göre on altı kat daha fazla iletişim kurabildiklerini ortaya koymuşlardır (Hart & Risley, 1995; akt. Akyol, 2007). Öykü

yaratma, masal anlatma gibi etkinliklerin çocukların kelime dağarcığını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bulduğu yaşa ait kelime dağarcığına sahip bireylerin okuma, anlama, anlatma becerilerini daha geliştirebilir olduğu görülmüştür (Göçer, 2009). Kelime hazinesinin genişliği çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde önemli yer tutar. Çocuk sosyalleşme için kelimelere ihtiyacı vardır. Kelime hazinesinin darlığı çocuğu toplumdan uzaklaştırabilir. İfade etmek istediği şeyleri söylemeye kelimeleri yetmediğinde, anlaşılmadığını anlamak çocukta hayal kırıklığına neden olur ve zamanla toplumdan soyutlanır (Yavuzer, 2016).

Nagy ve Scott'a göre bir kelimeyi bilmek yalnızca kelimenin tanımını bilmek değildir. Aynı zamanda kelimeyi kullanabilmektir, kelime kişide iz bırakmalıdır (Akyol, 2012). Dili etkili kullanabilme becerisinde kelime dağarcığının zengin olmasının önemi büyüktür. Kişinin sahip olduğu kelime dağarcığı düzeyi, dilin anlama ve anlatma olmak üzere iki temel becerisinin etkili ve verimli kullanımını sağlar (Göçer, 2009).

Nation'a göre (1994) zengin kelime dağarcığı dinleme, okuma, yazma ve konuşmanın gerçekleşmesini kolaylaştırır (Yelbay, 2015). Çocuğun dil gelişiminde, söz varlığı ediniminin çok büyük bir payı vardır. Çocuk, alıcı söz varlığına dahil ettiği kelimeleri, üretici söz varlığına transfer ederek konuşma ve yazma becerisini geliştirir (Baş, 2016). Kelime dağarcığının dil becerisini geliştirmesinin yanında akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği kanıtlanmıştır (Yalçın & Özek, 2006).

2.2.1. Kelime dağarcığını etkileyen faktörler

2.2.1.1. Sosyoekonomik düzey. Yapılan araştırmalara göre öğrenciler okula başladıklarında kelime bilgisi açısından bazı farklılıkları olduğu görülmüştür. Sosyoekonomik düzey bu farklılığa neden olan en önemli etkendir. Sosyoekonomik düzeyi düşük ve yüksek olan annelerin çocuklarına kitap okurken kullandıkları dilin incelendiği bir araştırmada, sosyoekonomik düzeyi düşük annelerin sosyoekonomik düzeyi yüksek annelere göre daha az düşünmeyi ve ifade edici dil kullanmayı gerektiren açık uçlu sorular sordukları, daha çok tek taraflı bir iletişim kurdukları bulunmuştur (Işıkoğlu, 2016). Sosyoekonomik düzey arttıkça ailedeki kişi sayısı azalır buna göre, Temur (2006) sosyoekonomik düzeyin kelime sayısını olumlu etkilediğini, kardeş sayısı arttıkça ise kelime sayısında düşüş gözlemlendiğini belirtmiştir.

Ailenin sosyoekonomik durumu çocuğun çevresini belirlerken, kişilik oluşumunu ve dil gelişimini de etkiler. Dil, bulunulan sosyal çevreden etkilenir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuğa sunacağı sosyal ortam ve uyarıcılarla dil gelişimini, dolayısıyla kelime hazinesini destekleyeceği bilinmektedir (Karacan, 2000).

Yapılan çeşitli araştırmalarla üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının, alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına göre soru sayısı, cümle uzunluğu, kelime hazinesi bakımından daha üst seviyede oldukları ortaya konmuştur (Jersild, 1979).

Taner & Başal (2005) yaptığı çalışmada ekonomik düzeyleri farklı olan ve okul öncesi eğitimi alan ve almayan birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerini cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmıştır. Araştırma sonucuna göre sosyoekonomik düzeyi yüksek olan çocukların PRKT puanları sosyoekonomik düzeyi orta ve düşük seviyedeki çocukların PRKT puanlarından yüksek çıkmıştır.

Yazanoğlu (2011) yaptığı çalışmada ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinde kelime dağarcığı gelişiminin ilkokuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda sosyoekonomik düzeyi gelişmiş olan ailelerin çocuklarının kelime dağarcığı düzeyinin, sosyoekonomik düzeyi gelişmemiş ailelerin çocuklarında daha gelişmiş olduğunu gözlemlemiştir.

2.2.1.2.Cinsiyet. Cinsiyet değişkenine göre yapılan araştırmalar incelendiğinde Erdoğan, Şimşek Bekir & Erdoğan Aras (2005) yaptığı çalışmada alt sosyekonomik çevreden gelen 5-6 yaş çocukların dil gelişimini incelediğinde cinsiyete göre dil gelişiminde önemli bir fark bulunmamıştır.

Kız çocukların kelime kazanma becerileri erkeklerin kelime kazanma becerilerine oranla daha gelişmiştir. Bu durumun açıklaması kızların fiziksel gelişimlerinin daha hızlı olduğu ve beynin sol selebral yarım kürede gelişimi hızlandırdığı için dil gelişiminde önde olduklarıdır (San Bayhan & Artan, 2005).

Taner & Başal (2005) yaptığı çalışmada ekonomik düzeyleri farklı olan ve okul öncesi eğitimi alan ve almayan birinci sınıf öğrencilerinin dil becerilerini cinsiyete göre karşılaştırdığında erkeklerin PRKT puanları kızların PRKT puanların yüksek çıkmıştır. Buna göre cinsiyet dil gelişiminde etkilidir.

Tuğyan (2010) yaptığı çalışmada bazı öğretim materyalleri kullanımının ilköğretim 2. Sınıf öğrencilerin kelime servetine etkisini araştırmıştır. Araştırmada cinsiyet değişkeninde hem deney hem de kontrol grubunda kızlar erkeklere göre üstünlük sağlamıştır.

Koçak, Ergin & Yalçın (2014) 60-72 aylık çocuklarda dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörleri incelemiştir. Yaptıkları çalışmaya göre PRKT'den erkeklerin aldığı puanlar kızların aldığı puanlardan fazladır. Bu da erkeklerin kelime dağarcığı düzeyinin kızlardan fazla olduğunu göstermektedir.

Yıldırım Doğru, Alabay & Kayılı (2010) normal gelişim gösteren ve öğrenme güçlüğü olan çocukların kelime dağarcığı ve dili anlama düzeyini araştırmışlar. Normal gelişim gösteren çocukların PRKT puanlarına bakıldığında cinsiyet değişkeninin erkeklerin lehine anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Türkyılmaz (2013) Ortaokul 5. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımdaki aktif kelime hazinesinin belirlenmesini incelenmiştir. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin kelime dağarcığının erkek öğrencilerin kelime dağarcığından fazla olduğu görülmektedir.

Özkara (2014) yaptığı çalışmada temel eğitime başlayan tek dilli ve iki dilli çocukların Türkçe sözcük dağarcığını karşılaştırmıştır. Bu araştırma sonucunda Türkçe sözcük dağarcığının gelişiminde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir fark yaratmadığı bulunmuştur.

Akın & Kara (2018) ortaokul öğrencilerinin öz Türkçe kelime hazinelerini çeşitli değişkenler açısından incelenmişlerdir. Araştırmaya katılan 8. Sınıf öğrencilerinin kelime bilgisi puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin kelime bilgisi puan ortalamaları, erkek öğrencilerin kelime bilgisi puan ortalamalarından yüksektir.

2.2.1.3. Anne baba eğitim düzeyi. Çocuğun kelime dağarcığı düzeyinin artması veya artmamasında zihinsel gelişim ve çevre iki önemli etkidir. Çocuğun ilk öğrendiği kelimeler aile ortamında konuşulan kelimelerdir. Bu nedenle çocuğun en çok vakit geçirdiği kişi olan anne başta olmak üzere diğer aile bireylerinin de kullandıkları kelimelere dikkat etmeleri gerekmektedir (Demir, 2006). Anne baba eğitim düzeyi lisans ve üstü olduğunda çocukla konuşmada kullanılan kelimelerin,

üslubun eğitim düzeyi lisans altı olan bireylere göre daha seçici, dikkatli, çocuğun yaşına uygun kelimeler kullandıkları görülmektedir.

Özkara (2014) yaptığı çalışmada temel eğitime başlayan tek dilli ve iki dilli çocukların Türkçe sözcük dağarcığını karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda anne eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığı zenginliğinde etkili olduğu görülürken, baba eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığı zenginliğinde etkili olmadığıdır.

2.2.2. Okul Öncesi Dönemde Kelime Dağarcığı Gelişimi

İnsanoğlu anlaşılabilir ilk kelimesini onuncu ay civarında söyler (Smith, 1926). Çocuk önce konuşmayı sonra grameri öğrenir. Yapılan çalışmalarda çocukların kelime hazinesinin genişliği ve zekâ arasında önemli bir bağ olduğu ortaya çıkmıştır. Çocuk dil gelişimi ve kelime dağarcığı gelişimi sırasında söylediklerinden dolayı cezalandırılır ya da dalga geçirilirse bu dil gelişimini ve çocuğun kelime dağarcığı gelişimini olumsuz etkileyecektir (Cole & Morgan, 2001). Çocuk zamanla ihtiyacı olan sözcükleri kullanmayı öğrenir. Çocuk kelime dağarcığını doğrudan kendi ya da dolaylı olarak başkalarına sorarak öğrenir (Yavuzer, 2016). Okul öncesi dönemde kelime dağarcığı geliştirmenin bir yolu ebeveynlerin çocuğa ne sıklıkta kitap okuduğu ve çocuğun kitap okumaya başladığı yaşla ilgilidir. Çocuğun kitap okumaya başlama yaşı ve kitap okuma sıklığının kelime hazinesini olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Birey bilişsel gelişim dönemlerinde ilerledikçe dil kullanım becerisi artar. Bebekler 12 aylık kadarken ilk anlamlı sözcüklerini söylerler. 12 ayın sonunda sözcük dağarcıklarında ortalama 3 sözcük varken, 18 ayın sonunda bu kelime sayısı 20'ye kadar çıkabilir. 2 yaş sonunda 200 civarıyken, 5 yaş sonunda yaklaşık 2000 kelimedir (Erden, 2009).

2.3. Sosyal Beceri

Sosyal gelişim toplumsal beklentilere uyum göstererek kazanılan davranış ve yeteneklerdir. Kişinin bulunduğu ortama uyum sağlaması, sağlıklı mutlu ve huzurlu yaşayabilmesi için sosyal gelişim içinde olması önemlidir (Duruoalp & Aral, 2011). İnsan sosyal bir varlık olduğu için diğer insanlara ihtiyaç duyar. Bu nedenle insani ilişkilerini geliştirmelidir. Duygu ve düşüncelerini aktarmak, isteklerini dile getirmek, sağlıklı ilişkiler kurmak için sosyal becerileri geliştirmek önemlidir (Uzamaz, 2000).

Sosyal beceri gelişimi doğumdan ölüme dek devam eden, bu süreçte canlılarla ve toplumla iyi ilişkiler kurmamızı sağlayan beceridir (Arı, 2005). Sosyal beceriler diğerleriyle sosyalleşebilmek, bağ kurabilmek ve iletişim kurmayı destekleyen beceriler bütünü olarak düşünülür ve akademik beceriler kadar önemlidir (Rashid, 2010). Bacanlı (1999)'ya göre sosyal beceri bireyin farklı kişilerle başarılı şekilde iletişim kurmasını sağlayan davranışlardır. Kişi bu durumda çevresinden pekiştireç alır ve bu durumu sürdürür (Bacanlı, 1999).

Sosyal yeterlilik ve sosyal beceri birbirinden farklı kavramlardır. Sosyal yeterlilik toplum tarafından kabul edilen davranışları sergileme yeteneğidir. Sosyal beceri ise belirli sosyal ortamda sergilenen davranıştır. Sosyal yeterlilik bireyin dışarıdan nasıl görüldüğü, toplum tarafından nasıl algılandığı ya da kişinin başkaları üzerindeki etkileri olarak da tanımlanabilir (Erbay, 2008; akt. Stanley, 2009). Sosyal yeterlilik kişinin sosyal ilişkileri yürütebilmesi için bazı davranışları kazanıp kazanmadığı ifade eder, kişinin değerlendirilmesidir (Bacanlı, 1999). Sosyal beceri daha özel ve gözlenebilen davranışları ifade ederken, sosyal yeterlilik tüm sosyal performansı ifade eder (Özbey 2009; akt. Erten 2012).

Sosyal becerileri etkileyen birçok etken bulunmasına karşın kişi en büyük sosyal desteği ailesinden görmektedir. Sosyal becerilerin gelişiminde aile yapısı, sosyoekonomik ve kültürel düzey, anne baba tutumu ve değerleri, yaş, cinsiyet, oyun, akranlar çocuğun sağlıklı bir birey olup olmaması gibi faktörler rol oynar (Durualp & Aral, 2011). Anne, baba ve akran ilişkileri birbirini tamamlar. Anne babanın rehberliği, çocuğun akran ilişkisine başlarken ihtiyaç duyduğu güveni sağlar (Berk, 2013). Freud'a göre, sosyalleşme çocuğun anne babasıyla kurduğu ilişkinin, diğer kişilere uzantısıdır (Gökçe, 2013).

2.3.1. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceri Gelişimi. İyi sosyal ilişkiler kurmak yetişkinler kadar çocuklar için de önemlidir. Problem çözebilen, iletişim kurabilen, paylaşımcı, özgüvenli çocuklar arkadaşları tarafından sevilir ve kabul edilir (Atay, 2007).

Her toplumun bazı normları ve sosyal becerileri etkileyen standartları vardır. Gelenek göreneklere uyan bunları kabul eden ve sosyal normlarla yargılanabilen çocuklar sosyalleşebilen, toplumcul ve girişken olarak kabul edilir (Rashid, 2010). Her

toplumun belli kuralları, tutum ve davranışları vardır. Toplum içinde bulunan bireylerin bu tutum ve davranışlara uyum göstermesi beklenir. Bireyler topluma uyum sağladıkça, kişiler arası ilişkileri geliştikçe toplum içinde kabul görmeleri artar ve sosyal ilişkileri gelişir (Samancı & Uçan, 2017). Sosyal becerilere sahip olmayan bireyler arkadaşları tarafından dışlanır, bu bireyin ileriki yaşamını olumsuz etkiler. Kişi kendini yalnız, özgüvensiz ve mutsuz hisseder. Gelişim bir bütündür ve her alan diğerini etkiler (Erbay, 2008). Okul öncesi dönemde bir çocuğa kazandırılması gereken sosyal beceriler genel olarak; selamlaşma, sırasını bekleme, paylaşımcı olma, özür dileme, dinleme, görevleri tamamlama becerileridir (Bilek, 2011). Sosyal becerilerin beş temel özelliği vardır bunlar; ilk olarak sosyal beceriler kişinin içinde yaşadığı topluma göre şekillenir, ikinci olarak sosyal beceriler öğrenilmiş davranışlardır farklı kültürlerin farklı sosyal kuralları ve farklı sosyal öğretileri olması bu durumu kanıtlar. Üçüncü olarak sosyal beceriler belli bir amaca yöneliktir kişi kendi belirlediği amaca yönelik sosyal ortamlarda sosyal becerilerini kullanır, olumlu tepkiler alarak toplumla bütünleşir. Dördüncü olarak sosyal beceriler duruma ve kişilere özgüdür sosyal ortamlara göre farklılaşır. Bir kişinin annesine davranışları ile öğretmenine davranışları arasında fark vardır. Kişinin evdeki davranışları ve iş yerindeki davranışlarının farklı olmasının nedeni de budur. Beşinci olarak sosyal beceriler teşekkür etme, paylaşma gibi gözlenebilen ve nerede nasıl davranacağına dair karar verme, gelecek tepkileri tahmin etme, problem çözme gibi gözlenemeyen davranışlardan oluşmaktadır (Stanley, 2009). Gözlenemeyen davranışlar problem çözme becerisinde olduğu gibi bilişsel davranışlardır.

2.3.1.1. 0-2 yaş sosyal beceri gelişimi. Sosyalleşme bireyin hayatındaki en önemli süreçlerden biridir. Bu süreç doğumdan hemen sonra başlar ve ömür boyu devam eder. Etkilenilen davranışların çoğu ise ilk çocukluk döneminde yaşanır (Bugental & Grusec, 2006; akt. Kılıç, 2006). Ericson'a göre doğumdan sonraki ilk iki yıl çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önem taşır. Bebekler diğer canlılardan farklı olarak, doğum sonrası anne babaya, özellikle de anneye muhtaçtır. Doğum sonrası bebeğin, çevredeki diğer varlıklardan ve insanlardan kendini farklı hissetmesi güvende olma ihtiyacını doğurur. Çocuğun kendini güvende hissetmesi ise anne olan ilişkisine bağlıdır. Bebeğin annesi gözden kaybolursa bile annenin onu bırakıp gitmeyeceğine, gittiğinde geri geleceğine güvenmesi anne ile bebek arasındaki ilişkinin güvenli geliştiğini gösterir. Böylece bebeğin kişilik gelişiminde diğer insanlarla ilişkisinin de

güven temelli olduğunu gösterir. Bebekteki bu güven ileriki yıllardaki tutarlı ve sağlam kişiliğin oluşmasını sağlar (Cüceloğlu, 2016).

Bebekler ilk yaşlarda akranlarına ilgi gösterirler, tanımadıkları bir bebeği bir yetişkini incelediklerinden çok daha fazla incelerler (Yavuzer, 2017). Bebekler 2 yaşında, 1 yaşına göre daha paylaşımcı ve naziktir, 2 yaşında akranlarıyla etkileşim başlamaktadır (Hay, Payne, & Chadwick, 2004). 1 ve 2 yaş arasında bebeğin motor becerilerin gelişmesiyle bebeğin hareket alanı genişler, bu bireyi bağımsızlaştıran bir eylemdir. 2 yaşın sonlarına doğru dil becerisinin de gelişmesiyle iletişim kurmaya, kendini göstermeye, dikkat çekmeye ve kendini kanıtlamaya başlar. Bebeğin, çevresindekileri fiziksel ve sözel olarak taklit etmeye başladığı bu dönemde aile dışı ilk ilişkiler kurulmaya başlar. Akran ilişkileri gelişir (Yavuzer, 2017). Ericson 1-3 yaş dönemine “özerliğe karşı kuşku ve utanç dönemi” adını vermiştir. Çocuk bu yaş aralığında eylemleri kendi yapmak ister. Desteklenirse özerk davranabilir, desteklenmediği, ceza verildiği takdirde ise kuşku ve utanç duyguları gelişir, özerk bir birey olamaz (Senemoğlu, 2018).

2 yaş çocuğu çevresine karşı yoğun bir merak içerisindedir ve her şeyi keşfetmek ister bu nedenle tehlikelere açıktır. Basit dramatik oyunlar oynar ve çevresinde gördüklerini taklit eder (Yavuzer, 2017).

2.3.1.2. 3-4 yaş sosyal beceri gelişimi. 3 yaş çocuğu geçmiş yaşlarda kazandığı özerklik ve güven duygularının oranında çevresini keşfetmek ister. Etrafında olan biten her şeyi öğrenme eğilimindedir. Çok sık soru sorar, soru sorarak girişimcilik özelliği göstermeye başlar. 3 yaş cinsel-benliğin geliştiği dönemdir. Çocuk toplumun cinsiyete karşı tutumunu inceler, öğrenmeye çalışır ve içinde bulunduğu toplumu taklit eder (Yavuzer, 2017).

İki yaşında ikili gruplar halinde sosyalleşen çocukların, üç yaş itibariyle daha kalabalık gruplarla iletişim kurduğu gözlemlenmiştir (Oktay & Unutkan, 2005). Çocuk sembolik hareketlerle dünyayı anlamaya çalışır, bunu oyunlarına yansıtır. Örneğin kardeşini kucaklaması yasaklanmış bir çocuk oyuncak bebeklerini kardeşi gibi kucaklar. Oyun oynarken taklidi sembolize eder, bu saf bir taklit değildir (Çelen, 1992).

Dört yaş çocuğu akranlarıyla oyun oynamak ister. Bu yaş çocuklarda genelde oyun içinde kendi isteklerini kabul ettirme, liderlik özelliği gösterme baskındır. Her çocuk kendi isteğinin yerine getirilmesini istediği için oldukça sık anlaşmazlık çıkar. Dört yaş çocuğu için oyunun kurallarına uymak zor olabilir ve oyun kurallarını kendine göre değiştirmek isteyebilir (Oktay, 2004).

4 yaş çocuğu benmerkezcilikten çıkar, etrafındaki dünyayı fark eder ve beklemeyi öğrenir. Küçük motor becerileri geliştiği için usta bir biçimde çatal kaşık tutabilir, kıyafetlerini değiştirebilir, dişlerini fırçalayabilir, ellerini yıkayabilir. Oyunlarında ve eylemlerinde yaratıcılığın izleri görülür (Yavuzer, 2017).

2.3.1.3. 5-6 yaş sosyal beceri gelişimi. 4 yaş çocuğu yarım kalmış bir şeye karşı duyarsızca davranırken 5 yaşla birlikte başlama bitirme becerisi gelişmiştir. Dil gelişimi arttığı için çocuğun yaşlılarıyla ve büyükleriyle olan sosyal ilişkileri artmıştır. 5 yaş çocuğunun hareketleri daha dengelidir. Arkadaşlarıyla iş birliği yapar (Oktay, 2004). Söylenen sözleri dinler, bu sözlere inanır. 5 yaş çocuğu grup oyunlarını tercih eder, evden dışarıda daha mutludur. Ev içinde ve dışında her türlü şey tasarlamaktan ve sergilemekten mutluluk duyar. Bu çocuğun kendine olan güvenini de geliştirir. Kendinden büyüklerle ve yaşlılarla vakit geçirmekten hoşlanırken kendinden küçüklerle vakit geçirmekten hoşlanmamaktadır. Sembolik oyunlar oynamaya devam eder ve oyunlarını biraz daha geliştirmiştir (Yavuzer, 2017).

6 yaş çocuğunda akranlarıyla dostluk kurma, paylaşım gibi olumlu davranışların yanı sıra kavga etme, rekabete girme, hırslı davranma gibi olumsuz davranışlarda görülmektedir (Çağdaş & Seçer, 2015).

2.3.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

2.3.2.1. Aile. Doğum sonrası birey ilk aile ve akrabalarıyla sosyalleşir. Aile bireyleri kendi yaşadığı sosyalleşme sürecini ve deneyimlerini çocuğa aktarır. Ailenin yaşayış biçimi, beklentileri, çocuğun benlik kavramının oluşumunda ve şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir (İçli, 2002). Çocukların sağlıklı sosyal beceri gelişimindeki ana rol ebeveynlerindir (Rashid, 2010). Anne ve bebek arasındaki ilişkinin kalitesini bebeğe gösterilen özen, ihtiyaçlarının zamanında karşılanması ve bebekle geçirilen zaman belirler. Bebeğin ihtiyaçlarının anne tarafından karşılarken

anneninin bebeğe gösterdiği duygusal tepkiler çocuğun sosyal gelişimi büyük ölçüde etkiler (Ersan, 2017).

Emekleme döneminden itibaren çocuk kendisiyle ilgilenen duygusal ihtiyaçlarını karşılayan kişiyle yaptığı sosyal etkileşimler sayesinde duygusal dünyasını geliştirir (Buysse & Peisner-Feinberg, 2013).

Aile çocuğun ilk modelidir. Bu nedenle çocuk ailede gördüğü davranışları, tutumları gelecekteki yaşantısına aktarır. Demokratik aile yapısıyla oluşmuş bir ailede, sevgiyle büyüyen bir çocuk sevgi gösteren, özgüvenli, sorumluluk sahibi, saygılı, toplumla uyumlu bir birey olacaktır (Erbay, 2008). Anne baba tarafından gösterilen sevgi, dengeli bakım, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanması çocuğun güven duygusunu pekiştirir. Çocuk aile içinde sevgi içinde büyüyorsa başkalarına karşı sevgi dolu olacak, itilmiş ve dışlanmış ve olumsuz davranışlar deneyimlemişse bu ilişkileri tekrarlamamak adına sosyal ilişkiler kurmak istemeyecek, yalnızlaşacaktır (Kulaksızoğlu, 1998). Çocuğun aile üyeleriyle ilişkileri diğer insanlarla, nesnelere iletişimini ve hayata karşı bakış açısını önemli ölçüde etkiler (Ayyıldız, 2011). Anne baba tutumu çocuğun arkadaşlarıyla olan sosyalliğini olumlu ya da olumsuz etkiler. Aile, akraba ve akranlarıyla olumlu ilişkiler kurabilen çocuk kendini değerli hisseder. Olumlu sosyal gelişim için ailenin, çocuğun kendini ifade etmesine izin verilmeli, fikirlerine saygı gösterilerek dinlenmeli, akranlarıyla oyun oynamaya teşvik edilmelidir (Ersan, 2017). İdeal anne baba tutumunu bulmak zor olsa da başarılı anne babalara bakıldığında ortak özelliğin hoşgörülülük ve esnek olmaları olduğu görülmüştür (Orçan, 2017).

2.3.2.2. Yaş. Çocuğun yaşı arttıkça sosyal çevresi, sosyal çevresi arttıkça deneyimleri, deneyimleri arttıkça öğrenmeleri de artar (Ayyıldız, 2011). İnsan sağlıklı sosyalleşebilmek için yaşla birlikte artan fiziksel gelişim ve becerilerini de kullanır hale gelir. Sosyalleşmenin ön şartı olan dil becerilerine sahip olma, sosyalleşme için gereken bir çevrenin içinde bulunma ve normal gelişim özelliklerine sahip olma (Tatlı & Alakoç Pirpir, 2015) olanakları varsa yaşla birlikte sosyal becerilerin de artması beklenir. İnsanların yaşları arttıkça daha çok insanla ilişki kurar, etkileşim içinde olurlar.

Koçak & Tepeli'nin (2004) yaptığı araştırmada 5-6 yaş çocuklarında sosyal ilişkiler ve iş birliği davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. 5 yaşındaki çocukların iş birliği ve sosyal ilişki ortalama puanlarının 4 yaşındaki çocukların iş birliği ve sosyal ilişki ortalama puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yılmaz Bolat & Kahveci (2016) 4-6 yaş grubu çocukların bazı değişkenlere göre sosyal becerilerinin karşılaştırılmasını incelediklerinde yaş faktörünün sosyal beceri puanlarını değiştirmedeği görülmüştür.

Yaşar Ekinci (2015) yaptığı araştırmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelemiştir. Yaş faktörünün sosyal becerileri etkilediği görülmüştür.

2.3.2.3. Akran ilişkileri. Çocuklar kendi yaşlarıyla ilişki kurmadan önce büyüklerle ilişki kurarlar. Çocuğun büyüklerle kurduğu ilişki sağlam temellere dayanıyorsa, güven bağı kurabiliyorsa çocuk yaşlarıyla da kendini güvende hissedecektir (Jersild, 1987). Çocuklar eşit güce ve konuma sahip olduklarından dolayı akranlarıyla daha rahat iletişim kurarlar. Kendilerinden daha büyük ve küçük çocuklarla oyun oynayan çocuklar sosyal ilişki kurarken ve sürdürürken sıkıntı yaşayabilirler (Ersan, 2017). Yaş ve büyüklük statüsü çocuklarda büyüklerden çok daha önemlidir. Çocuklar arkadaşlarını yaş, okul başarısı, zekâ, sosyal olma durumu, kendisine benzerlik ve ilgi, tutum benzerliği gibi etmenlere bakarak seçerler (Zembat & Unutkan, 2001).

Çocuklar 6 aylıkken kendi yaşlarını farketmeye başlarlar bu aşamadan sonra diğer çocuklar dikkatini çekmeye başlar. Bir yaşına basmadan önce çocuklar başka çocukların ağlamasını umursamasalarda, belli bir süre sonra dikkati kendi üzerine çekmek için homurdanarak ağlayan çocuğu çevresinden uzaklaştırır. 9-14 aylık bebekler birbirlerine ilgili olmak yerine çevrelere ve oyuncaklarına daha ilgilidirler. On dört on sekiz aylıkken toplumsal tepkiler göstererek akranlarıyla iş birliği davranışı görülmeye başlanır (Jersild, 1987).

Bazı öğretmenler arkadaşlık ilişkilerinin çocuk için gerekli bir yapı olduğunu düşünürler. Çocuklar başarılı bir arkadaşlık ilişkisi geliştirebilmek için; birlikte çalışma, paylaşma, yardımlaşma, sırasını bekleme, arkadaşça iletişim becerileri,

önerme, soru sorma, övgü, saygı, karmaşık durumları yönetme becerileri gibi sosyal becerilere sahip olmalıdırlar (Howes, 2000).

Akranlarla iletişim, çocuğun dış dünyayı algılamasını ve çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırır (Keçecioğlu, 2018).

Çocukların sosyal davranışları geliştikçe akranları ile oyun ortamlarında bulunma istekleri de artar (Çetin, Alpa Bilbay & Albayrak Kaymak, 2002). Akran grupları çocukların güvenini geliştirir, ailedeki etkileşimden farklı olarak eşitlik içerisinde sosyal deneyimler kazandırır ve sosyal becerileri geliştirir (Erten, 2012). Arkadaşlık, aidiyet duygusunu ve bağlanabilirliği destekler. Başka birinin duygularını anlayabilme gibi empati yeteneğinin geliştirilmesini hızlandırır. Arkadaş edinme oluşumunun yokluğu çocuğun sonraki hayatında akademik, sosyal ve duygusal bariyer olarak görünür. Bazı çocuklar için arkadaş edinmek kolay değildir. Araştırmalar hiperaktivite içeren, dürtüsel ve dikkat eksikliği olan çocukların arkadaş edinme ve arkadaşlığı sürdürmede daha fazla olumsuz duygu yaşadıkları görülmüştür (Yavuzer, 2016). Bu çocuklar oyunda sırasını bekleme, eşinin önerilerini kabul etme ve akranlarıyla iş birliği yapma gibi beceriler zorluk çekerler. Bu çocukların özür dileme, bir takımın üyesi olabilme ve diğerlerine katılabilme gibi davranışların öğretimine ihtiyaçları vardır.

2.3.2.4. Okul. Çocuk ilk sosyal ilişkilerini ailesiyle kurar akranlarıyla devam ettirir. Ancak ilk akran gruplarıyla ciddi ilk ilişkilerini okulda tecrübe eder (Günindi, 2011). Okul, çocuklar için yeni tecrübeler edineceği ve yeni sosyal beceriler geliştireceği bir ortam sağlar.

Okul başarısı okul öncesi çocukların duygusal okur yazarlıklarını, kendi kendine yönetme becerilerini güçlendirme, problem çözme, sosyal davranışları öğretme, anlamlı arkadaşlıklara teşvik etme ve ebeveynlerle olumlu ilişki kurma okulların çocuklara yönelik akademik ve yapısal sağlam temeller oluşturmaları için önemlidir (Webster-Stratton & Herman, 2010).

Araştırmalar çocukların duygusal, sosyal ve davranışsal gelişimleri onların bilişsel ve akademik hazırbulunuşlukları kadar daha iyi bir okul performansı ve akademik başarıyı desteklemek için önemlidir. Birçok çocuk için başarılı olmak, aileden ve öğretmen öğrenilmiş duygusal ve sosyal yeteneğin sonucu olan pozitif

ilişkiler geliştirme, yönlendirme stratejileri deneme yanılma yöntemi deneyimi ve yeni fırsatlarla tekrarlanan öğrenmelerdir. Çocuklar çevre tarafından ne kadar destekleniyorsa bu ilişkilerin gelişimini öğrenmek o kadar kolay olur (Buysse & Peisner-Feinberg, 2013).

Çocuklara sosyal becerileri öğrenebilecekleri bir okul ortamı sunmak sosyal beceri gelişiminde gerekliliklerden biridir. Çünkü çocuklar sosyal becerileri başarılı model olan öğretmenlerinden kısa sürede öğreneceklerdir (Erten, 2012). Okulun ve öğretmenin sosyalleşme sürecine ve sosyal becerilerin gelişmesine etkisi büyüktür. Çevrenin uyarıcı bakımından zengin olması, öğretmenin yeterli bilgi ve beceriye, özveriye sahip, olumlu tutum ve davranışlarla örnek olabilmesi son derece önemlidir (Aslan, 2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğa ihtiyaçlarını karşılaması, problemlerini çözmesi, sorumluluk alması, bağımsız bir şekilde kendini gerçekleştirme için fırsatlar verilir (Çağdaş & Şahin Seçer, 2002).

Yetenekli öğretmenler okulda çocukların sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek için farklı yöntem ve teknikler kullanırlar (Herman & Reinke, 2002).

2.3.2.5. Sosyal kültürel ve çevre. Her çocuk kuralları ve kültürel değerleri olan bir toplumun içine doğar. Bireyden yaşadığı toplumun kurallarına uyması, toplumun değerlerini ve kültürünü benimsemesi gelecek nesillere bu değerleri ve kültürü aktarması beklenir.

2.3.2.6. Cinsiyet. Okul öncesi çocuğu kendi cinsiyetindeki arkadaşlarla oynama eğilimindedir ama ilkokulda bu ayrım daha da belirginleşir (Çetin, Alpa Bilbay & Albayrak Kaymak, 2002). Okul öncesi dönemde çocukların oyun arkadaşı olarak genelde hemcinslerini seçtikleri görülmektedir. Cinsiyet faktörünün sosyal becerilere etkisi konusunda birçok araştırma yapılmıştır.

Seven (2006) yaptığı araştırmada 6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkiyi incelemiş cinsiyet ve sosyal beceri arasında anlamlı fark bulmuştur. Kızların erkeklere göre daha fazla sosyal beceri puanına sahip olduğunu belirtmiştir.

Rashid (2010) yaptığı araştırmada kişiler farklılıklara toleranslı olma alt başlığında kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek puan alırken, haklarını

bilme ve eleştiri kabulü alt başlığında erkek öğrencilerin sosyal becerilerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Akman vd'nin (2011) yaptığı araştırmada belirttiğine göre cinsiyet açısından karşılaştırıldığında ise cinsiyetin sosyal beceri üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Sosyal becerilerin cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığı araştırma sonuçlarında kız çocuklarının daha olumlu sosyal davranışlara sahip oldukları ancak erkek çocukların daha saldırgan oldukları görülmektedir.

Keçecioğlu'nun (2015) MEB okul öncesi eğitim programı ve Montessori Yaklaşımına Göre Eğitim Alan 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin İncelenmesi araştırmasında kız çocuklarının sosyal becerilerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu, erkek çocukların ise problem davranışlarının yüksek olduğu belirtilmiştir.

Koçyiğit vd.'nin (2018) yaptığı araştırmaya göre okul öncesi çocukların benlik algıları, mizaçları ve sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde çalışma grubundaki çocukların benlik algısı toplam puan, öz saygı ve öz yeterlilik puanlarının kız çocuklarının lehine anlamlı farklılık gösterdiği; mizaç toplam puan ve alt boyutlarıyla sosyal becerilerin kız ve erkek olmalarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hansa Bilek (2011) yaptığı araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılmasını araştırmıştır. Ev ile okul ortamındaki çocukların sosyal becerileri arasında cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Balaban (2018) yaptığı araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde cinsiyet bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Yaşar Ekinci (2015) yaptığı araştırmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelemiştir. Sosyal beceri, sosyal bağımsızlık ve sosyal etkileşim boyutunda anlamlı fark bulunmamasına rağmen sosyal iş birliği boyutunda kızların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Kızların sosyal iş birliği puan ortalamaları erkeklerden fazladır.

2.4.İlgili Araştırmalar

2.4.1 Kelime Dağarcığı ile İlgili Araştırmalar. Tural (1977)' nin yaptığı araştırmada Ankara 'da okul öncesi 4-6 yaş grubu çocukların bildikleri kelime sayısına; yaş, cinsiyet, ailenin eğitim düzeyi ve anaokuluna devam etme süresi incelenmiştir. Çocukların kelime bilgilerinde yaş, cinsiyet ve ailenin eğitim düzeyinin etkili olduğu bulunmuştur. Lise ve lise üstü eğitim alan ailelerin çocuklarının aldıkları puanlar, lise altı eğitim alan ailelerin çocuklarının aldığı puanlardan yüksek çıkmıştır. Çocukların kelime dağarcıklarında okula devam süresinin etkili olmadığı görülmüştür.

Erdoğan vd.(2005) yaptığı araştırmada alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişim düzeylerine cinsiyet, ana sınıfına devam süre, anne eğitim düzeyi, anne mesleği, kardeş sayısı, doğum sırasının etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden alt sosyoekonomik düzeyde olan 5-6 yaş grubu 110 kız 122 erkek toplam 132 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Descoedres'in Dil Testi, Peabody Resim Kelime Testi, Lügatçe ve Dil Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocukların dil gelişim düzeyi üzerinde cinsiyet anne eğitim düzeyi, anne mesleği, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenlerinin etkili olmadığı bulunmuştur.

İpek (2006)'in yaptığı araştırmada evrenini Bursa ili sınırları içinde 2004-2005 eğitim öğretim yılında ilköğretime devam eden birinci, üçüncü ve beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Bursa Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7 ilköğretim okulunun birinci, üçüncü ve beşinci sınıflarından toplam 240 öğrenci oluşturmaktadır. Örnekleme belirlenirken alt ve üst sosyoekonomik düzeyden öğrenciler olmasına dikkat edilmiştir. Peabody Resim-Kelime testi araştırmacı tarafından öğrencilere bireysel olarak uygulanmıştır. Üst sosyoekonomik düzeydeki birinci, üçüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin PRKT'den aldıkları puanlar, alt sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin PRKT'den aldıkları puanlardan daha yüksektir. Sosyoekonomik değişkenin dil gelişimi üzerinde etkili olduğu ve üst sosyoekonomik düzeyin dil gelişimine ve kelime dağarcığına olumlu katkısı olduğu görülmektedir. Erkek ve kız öğrencilerin Peabody Resim Kelime Testi puanlarına bakıldığında ise anlamlı fark bulunmamıştır.

Yazanoğlu (2011)'in araştırmasında ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinde kelime dağarcığı gelişiminin ilkokuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 2008-2009 öğretim yılında şırnak'ın Silopi ilçesinde ilkokula devam eden alt ve üst sosyoekonomik duruma sahip toplam 100 ilkokul birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Her öğrencinin ailesine öğrenciler aracılığıyla Sosyoekonomik Düzey Ölçeği (SED) verilmiş ve doldurulması istenmiştir. Öğrencilerin kelime dağarcığı Peabody Resim Kelime Testi ile ölçölmüş olup okuma başarıları öğretmenlerden alınan sene sonu not çizelgesi ile ölçölmüştür. Araştırma sonucunda kelime dağarcığı gelişimi yüksek olan öğrencilerin ilkokuma yazma başarısında yüksek olduğu görölmüştür. Sosyoekonomik düzeyi gelişmiş ailelerin çocuklarının kelime dağarcığı düzeyi ve ilkokuma yazma başarılarının yüksek olduğu görölrken, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının kelime dağarcığı düzeyinin ve ilkokuma yazma başarılarının düşük olduğu bulunmuştur. Cinsiyet faktörünün kelime dağarcığını ve ilkokuma yazma başarısını etkilemediği görölmektedir.

Ergin (2012)'nin yaptığı araştırmada 5-6 yaş çocukların dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumlarına yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum ve okula devam etme süresi değişkenlerinin etkisi ve 5-6 yaş çocuklarının dil gelişimi ile sosyal kabul durumu arasındaki ilişki incelenmiştir.Çalışma grubunu 2011-2012 eğitim öğretim yılında Konya'da öğrenim gören toplam alt ve üst sosyoekonomik duruma sahip toplam 327 anasınıfı öğrencisi ve onların öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Küçük Çocuklar İçin Kendilik Algısı Ölçeği, Öğretmen Formu (The Self Perception Scale for Children, SPSC) ve Peabody Picture Vocabulary Test kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda 5-6 yaş çocukların dil gelişimi ile yaş, sosyoekonomik durum, okul öncesi kuruma devam etme süresi değişkenleri arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunurken; araştırmada 5-6 yaş çocukların dil gelişimi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Özkara (2014) yaptığı araştırmada temel eğitime başlayan iki ve tek dilli çocukların Türkçe sözcük dağarcığını cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, anne ve baba yaşı değişkenlerine göre karşılaştırmıştır. Çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Antalya ili Muratpaşa ilçesine bağlı ilköğretim okullarının birinci sınıfa yeni başlayan öğrenciler toplam 60 öğrenci oluşturmaktadır. 30 öğrencinin ana

dili Türkçe iken, 30 öğrencinin ana dili Türkçe-Rusça'dır. Veri toplama aracı olarak PRKT kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sözcük dağarcığı gelişiminde cinsiyetler arası önemli bir fark bulunmamıştır. Anne eğitim düzeyi çocukların kelime dağarcığı düzeyinde etkiliyken, baba eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığı düzeyi üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Anne baba yaşının çocukların sözcük dağarcığı genişliğinde etkili bir değişkendir. Araştırmaya göre genç anne babaların çocuklarının kelime dağarcığı düzeyi daha yüksek çıkmıştır.

Xu (2015) yaptığı çalışmada İngilizce öğrenen çocuklarda akran öğretiminin sosyal beceri ve dil becerisi üzerindeki etkisini araştırmıştır. APT (birbirine adapte edilmiş akran öğretimi) ile benzer gruplar arasında karşılaştırmaya başvurulmuştur. Çalışma grubunu 39 kız 36 erkek toplam 75 okul öncesi öğrencisi oluşturmaktadır. Seçilen öğrenciler düşük gelirli ailelerin çocuklarıdır. Seçilen 4 sınıftan 2 sınıf deney grubu, 2 sınıf karşılaştırma grubu olarak seçilmiştir. Bahar döneminde haftanın 3 günü 20'şer dakika deney grubuna APT uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak Peabody Picture Vocabulary Test, Phonological Awareness Literacy Screening-PALS-Prek (Fonolojik farkındalık okuryazarlığı taraması), Test of Preschool Early Literacy (Okul öncesi erken okur yazarlık testi) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda APT uygulanan çocuklar karşılaştırma grubuna göre İngilizce dilini öğrenmede önemli gelişme kaydettiler. Fonolojik olarak her iki grupta da farklılık bulunmamıştır. Çocukların kültürel ve dilsel yönden geçmiş yaşantılarının sosyal öğrenmelerine aracılık ettiği görülmüştür. Çocukların dil öğreniminde sosyal iletişimin önemi büyüktür.

Chang vd. (2007) yaptıkları çalışmada ana okulu sınıflarında ispanyolca konuşan çocukların sosyal ve dil gelişimini araştırmaktadırlar. Çalışma grubunu 345 okul öncesi öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Emerging Academics Snapshot, Observer Ratings of Child Behavior, ECERS-R, Pre-LAS 2000, Peabody Picture Vocabulary Test ve Teacher Child Rating Scale kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin İngilizce öğretirken az da olsa kendi dilleri olan İspanyolca'yı kullandıkları sınıflarda daha iyi öğretmen öğrenci sosyal ilişkisi kurulduğu bulunmuştur. İspanyolca iletişim kurulduğunda çocukların sosyal ve davranışsal yeteneklerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. İngilizce diliyle etkileşime geçmek öğrencilerde problemleri davranışlara neden olmakta, öğrenci öğretmen ilişkisinde çatışmaya neden olmaktadır. Öğretmenlerin akran öğrenmesini

desteklemesiyle İspanyolca konuşmada artış görülmüştür. Öğretmenin agresif tavırlarının İspanyolca konuşmayı azalttığı gözlemlenmiştir. Yönerge alan çocuklar üzerinde sosyal ve dil gelişiminin etkili olduğu görülmüştür.

Monopoli & Kingston (2012) yaptığı çalışmada ilköğretim 2. sınıf düzeyindeki çocuklarda sosyal yetenek ve duygusal düzen arasındaki ilişkinin dil yeteneğine etkisini incelemiştir. Çalışma grubunu ilköğretim 2. Sınıfta öğrenim gören 67 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Peabody Picture Vocabulary Test, The Emotion Regulation Checklist, The Behavioral Assessment System for Children-The Teacher Rating Scale kullanılmıştır. Literatüre bakıldığında sosyal beceriler, duygusal düzenleme ve dil yeteneği arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Araştırmanın sonucunda uyum yeteneğinin okul problemleri alt başlığını desteklediği bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine bakıldığında değişkenlik ve olumsuz içselleştirme, duygu düzenleme ve içselleştirme, dil yeteneği ve dışsallaştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler kızlarda erkeklere oranla baskın bulunmuştur. Eisenberg vd. (2001) cinsiyet farklılığı olmadığını bildirmiştir. Okul öncesi ve ilköğretimde duyguları düzenleme ve dil yeteneğinde kızların erkeklere oranla becerilerini daha iyi kullandıkları bulunmuştur.

2.4.2. Sosyal Beceriler ile İlgili Araştırmalar. Kapıkıran vd. (2006) yaptığı çalışmada yaş, cinsiyet, birlikte yaşanan kişi ve okula devam yılı değişkenlerinin çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma grubunu Denizli’de okul öncesi eğitimi alan 4-6 yaş arası 196 kız, 147 erkek toplam 343 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Sosyal Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Cinsiyet değişkeninin sosyal beceri üzerindeki etkisine bakıldığında kız öğrencilerin uyum düzeyi erkek öğrencilerin uyum düzeyinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Birlikte yaşanan kişi değişkeninin sosyal beceri üzerindeki etkisi incelendiğinde anne ve babasıyla yaşayan çocukların sosyal becerilerinin, tek ebeveynle yaşayan çocukların sosyal becerilerinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Okul öncesi kurumlara devam etme süresi değişkeninin sosyal becerilere etkisi incelendiğinde okul öncesi kuruma ikinci kez devam eden çocukların ilk kez okul öncesi kuruma gelen çocuklara göre daha fazla sosyal beceriye sahip oldukları bulunmuştur.

Longoria, Page, Hubbs Tait & Kennison (2009) yaptığı çalışmada anaokuluna giden çocukların alıcı dil ve açıklayıcı dil yeteneğinin sosyal beceri ile

ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 116 okul öncesi öğrenci oluşturmaktadır. Sosyal yetenek becerisini ölçmek için California Preschool Social Competency Scale (CPSCS), dil yeteneği ise Peabody Picture Vocabulary Test-Revised ve McCarthy Scales of Children's Abilities ile ölçülmüştür. Araştırma sonucunda çocuğun sözel becerisi ve öğretmenin sosyal becerisi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Açıklayıcı ve alıcı sözel yeteneğin sosyal yetenek skoru üzerinde etkisinin yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukların sözel olarak kendilerini ifade edebilme becerileri gibi çocuğun seviyesini gösteren sosyal yetenekler iletişim kurmaktan çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Rashid (2010) çalışmasında ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin sosyal beceri gelişimini incelemiştir. İlköğretim seviyesindeki çocukların arasındaki sosyal beceri gelişimini ortaya çıkarmayı amaç edinmiştir. Çalışma grubunda altıncı ve sekizinci sınıfta öğrenim gören 653 erkek, 474 kız öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak Caldarella & Merrell'in (1977) gözlemlerini içeren beş geniş bölümden oluşan akran iletişim becerisi, kendini yönetme becerisi, akademik beceri, uyum becerisi, hakkını koruma becerileri alt başlıklarını içeren taksonomisini kullanmıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde çocuklar arasında sosyal becerilerin gelişmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Kişisel farklılıklara toleranslı olma ve saygı gösterme becerisi arasında anlamlı fark bulunmuştur ancak eleştirileri kabul etme, saygı gösterme, problem çözme ve hak ve sorumluluklarını kabul etme becerisi arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Haklarını bilmek ve eleştiri kabulü sosyal becerilerinde erkek öğrencilerin becerileri kız öğrencilere göre daha gelişmişken, kişisel farklılıklara toleranslı olma becerisinde kız öğrencilerin becerileri erkek öğrencilere göre daha fazla gelişmiştir.

Hansa Bilek (2011) yaptığı çalışmada araştırmanın evrenini 2009-2010 yılında Edirne il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi kurumlarda öğrenim gören çocukların anneleri ve öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Edirne il merkezindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı farklı sosyoekonomik düzeydeki ailelerin yaşadığı 4 ilköğretim okulunun anasınıfında okul öncesi eğitimi alan 136 çocuğun anneleri ve 9 öğretmeni, toplam 145 kişi katılmıştır. Verilerin toplanmasında Genel Bilgi Formu ve Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada okul öncesi çocukların ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerinin sosyal iş birliği ve sosyal

ifadenin alt boyutlarının, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne babanın birlikte ya da ayrı olma durumu, anne babanın yaşı, anne babanın durumu, anne babanın mesleği, çocuğun yaşadığı yer, sosyoekonomik düzey değişkenlerine göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; okul öncesi dönemi çocuklarının ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çocuğun ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinde cinsiyet, sahip olunan kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve babanın birlikte ya da ayrı yaşama durumu, anne ve babanın yaşı, anne ve babanın öğrenim düzeyi, anne ve babanın mesleği açısından anlamlı fark göstermezken sosyoekonomik durum ve yaşadığı ortamın anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Erten (2012) okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş dönemi çocukların sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesini amaç edinmiştir. Çalışma grubunda 5-6 yaş grubu 175 çocuk ve 12 okul öncesi öğretmeni yer almıştır. Verilerin toplanmasında, Kişisel Bilgi Formu, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği, Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği, 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği, Resimli Sosyometri Ölçeği, Sosyal Beceri Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, 5-6 yaş grubu çocukların sosyal beceri düzeylerinin yıl içinde düştüğü görülürken, akran ilişkileri ve okula uyum düzeylerine bağlı değişkenlerde öğretim yılı boyunca düşüşler ve artışlar görülmüştür. Dört ölçümde de okula uyumu istatistiksel açıdan yordanan değişkenler sosyal beceri, dışlanma ve akran zorbalığına maruz kalmadır.

Gülay Ogelman & Erten Sarıkaya (2014) 5-6 yaş çocukların sosyal becerileri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri ile kardeş değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma grubunu 2012-2013 yılları arasında Denizli’de okul öncesi eğitimi gören 5-6 yaş grubu toplam 70 çocuk oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği, Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği, 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği ve Gülay ve Akman (2009) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kardeş sahibi olup olmamanın sosyal beceriyi önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur. Kardeş sahibi olanların sosyal becerilerinin kardeş sahibi olmayan çocukların sosyal becerilerine göre daha gelişmiş olduğu

söylenbilir. Kardeş sahibi olup olmama ile olumlu sosyal davranış ve korkulu kaygılı olma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmazken, saldırganlık, dışlanma sosyal olmayan davranış arasında anlamlı fark bulunmuştur. Erkek kardeşi olanların, kız kardeşi ve hem kız hem erkek kardeşi olanlara göre daha fazla sosyal beceriye sahip oldukları bulunmuştur. Salırganlık ve hareketlilik değişkeninde kız kardeşi olanların, erkek kardeşi olanlara ve hem kız hem erkek kardeşi olanlara göre daha az saldırgan ve daha az hareketli oldukları bulunmuştur. Okula uyum düzeyi değişkenlerinden kendi kendini yönetme davranışıyla kardeş cinsiyeti arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kız kardeşi olan çocukların, erkek ve hem kız hem erkek kardeşi olan çocuklara göre daha çok kendi kendine yönetme davranışına sahip olduğu bulunmuştur. Erkek kardeşler sosyal beceriler üzerinde etkiliyken kız kardeşlerin okula uyum ve akran ilişkilerinde etkin rol aldığı belirlenmiştir.

Yılmaz Bolat & Kahveci (2016) 4-6 yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerinin cinsiyet, yaş ve yaşadığı yer değişkenlerine göre incelemiştir. 2014-2015 yıllarında Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçe merkezinde okul öncesi kuruma devam eden 50 çocuk ve aynı ilçeye bağlı köyde öğrenim gören 50 çocuk olmak üzere toplam 100 çocuk üzerine araştırma yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve Kapıkıran vd. (2006) tarafından hazırlanan Sosyal Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet değişkeni ile sosyal beceri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyetin çocukların sosyal beceri puanlarını etkilemediği görülmüştür. Çocukların yaşadığı yer değişkeninin sosyal beceri puanlarında farklılığa neden olduğu görülmüştür. Yaş değişkeni ile sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yaş değişkeninin sosyal beceri puanlarını değiştirmediği görülmektedir.

Güneş (2018) yaptığı çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini cinsiyet, şehirde ya da köyde öğrenim görme durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, evde yaşadığı kişilerle sevilme algıları, sınıf öğretmenleri tarafından sevilme algıları, okulda sosyal etkinliklere katılma durumları, günlük televizyon izleme durumları, günlük internet veya bilgisayar kullanma durumları evde veya okulda olumlu davranışta bulunduğunda ödüllendirilme durumları ve akademik başarı değişkenlerine göre incelemiştir. Çalışma grubunu Uşak il merkezine bağlı ve merkeze bağlı köylerde 4. sınıfta eğitim

gören toplam 3870 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu ve Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin sosyal beceri puanları erkek öğrencilere göre daha fazladır. Buna göre sosyal becerilerde cinsiyet değişkeni anlamlı fark göstermemiştir. Anne eğitim düzeyi ve sosyal beceriler arasında anlamlı fark bulunmamıştır, buna göre anne eğitim düzeyi yüksek olan çocuklarla anne eğitim düzeyi düşük olan çocukların sosyal becerileri birbirine çok yakındır. Baba eğitim düzeyi ve sosyal beceriler arasında anlamlı fark bulunamamıştır, buna göre baba eğitim seviyesi yüksek olan çocuklarla baba eğitim seviyesi düşük olan çocukların sosyal becerileri birbirine yakındır. Kardeş sayıları 2, 3, 4 olan çocukların sosyal beceri düzeyi kardeş sayısı 5, 6, 7 ve 7'den fazla kardeşi olan öğrencilerin sosyal becerilerinden daha yüksek düzeydedir. Öğrencilerin doğum sırasına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde yapılan araştırmanın; modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları anlatılmıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel bir çalışmadır. Araştırmanın modeli tarama modelidir. Tarama modeli geçmişte ya da hala var olan bir durumu var olan şekliyle ortaya koymayı amaçlar. Araştırmanın konusu olan nesne, olay ya da birey kendi koşullarında olduğu gibi tanımlanır. Araştırmacı hiçbir şekilde etkilemez, değiştirmez, müdahale etmez; yalnızca gözlemler ve belgeler (Karasar, 2018). 48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı düzeyleri ve sosyal becerileri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmadır.

3.2.Evren ve Katılımcılar

Araştırmanın evrenini İstanbul ili sınırları içindeki özel okul ve devlet okulları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Çekmeköy ilçesi sınırları içerisindeki %52.3'ü devlet, %47.7'si özel eğitim kurumunda olmak üzere 48-60 aylık toplam 86 öğrenci oluşturmaktadır. 86 öğrencinin %33.7 tek çocuktur, %58.1'i toplam 2 kardeştir, 5.8'i toplam 3 kardeştir, %2.3'ü toplam 4 kardeştir.

Anne eğitim düzeyine bakıldığında; 86 öğrencinin %9.3'ünün annesi ilkokul mezunuyken, %11.6 öğrencinin annesi ortaokul, %20.9 öğrencinin annesi lise, %10.5 öğrencinin annesi önlisans, %41.9 öğrencinin annesi lisans ve %5.8 öğrencinin annesi lisansüstü eğitim mezunudur.

Baba eğitim düzeyine bakıldığında; 86 öğrencinin %14 öğrencinin babası ilkokul mezunuyken, %4.7 öğrencinin babası ortaokul, %20.7 öğrencinin babası lise, %9 öğrencinin babası önlisans, %41.9 öğrencinin babası lisans, %11.6 öğrencinin babası lisansüstü eğitim mezunudur.

Anne çalışma durumuna bakıldığında %51.2 öğrencinin annesi çalışırken, %48.8 öğrencinin annesi çalışmamaktadır.

Tablo 1

Araştırma Örnekleme Özellikleri

	Özellikler	N	%
Cinsiyet	Kız	41	47.7
	Erkek	45	52.3
Okul Türü	Özel Okul	41	47.7
	Devlet Okulu	45	52.3
Kardeş Sayısı	1	29	33.7
	2	50	58.1
	3	5	5.8
	4	2	2.3
Anne Eğitim	İlkokul	8	9.3
	Ortaokul	10	11.6
	Lise	18	20.9
	Önlisans	9	10.5
	Lisans	36	41.9
	Lisansüstü	5	5.8
Baba Eğitim	İlkokul	12	14
	Ortaokul	4	4.7
	Lise	18	20.7
	Önlisans	6	9
	Lisans	36	41.9
	Lisansüstü	10	11.6
Anne Çalışma	Çalışıyor	44	51.2
	Çalışmıyor	42	48.8

3.3.Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri toplanırken aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

1. Uygulama başlamadan önce İstanbul İli Valiliğinden ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır.
2. Örnekleme belirlemek amacıyla adı geçen 10 okulla görüşme yapılmış, okulun sosyoekonomik durumuyla ilgili, müdür veya müdür yardımcılarında bilgi alınmıştır. Öğrenciler cinsiyetlerine ve sosyoekonomik durumuna göre sınıflandırılmıştır.
3. Okul müdürüyle iletişime geçilmiş, gerekli izinler alınmıştır.
4. Öğretmenlerle görüşülerek veli onayı için veli izin kağıtları öğretmenlere verilmiştir.
5. Uygulamanın yapılacağı gün onay kağıtları toplanarak değerlendirilmiş, onay verilmeyen çocuklara uygulama yapılmamıştır.
6. Araştırmada araştırmaya katılacak katılımcıları belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formları velilerin anaokuluna kayıt yaptırırken doldurdukları kayıt formu dikkate alınarak araştırmacı tarafından doldurulmuştur.
7. Uygulama yapılacak öğrenciler, bireysel olarak sınıftan alınarak Dunn ve Dunn (1959)'un geliştirdiği, Önen, Uzlukaya, Demir, Uludağ (1974)'ün Türkçe'ye uyarladığı Peabody Resim-Kelime Eşleştirme Testi uygulanmıştır.
8. Sosyal becerileri ölçmeyi amaçlayan Avcıoğlu (2003) tarafından geliştirilen Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği her öğrenci için bir tane olmak üzere sınıf öğretmenlerine üç hafta içinde doldurmaları için verilmiştir.
9. Süreç sonunda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği sınıf öğretmenlerinden teslim alınmıştır.

3.3.1 Veri Toplama Araçları. Bu bölümde veriler toplanırken kullanılan araçlar ve veri toplama işlemi hakkında bilgi verilmiştir.

3.3.1.1 Kişisel Bilgiler. Öğrencilerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından bilgi formu hazırlanmıştır. Bilgi formunda öğrencilerin doğum tarihini, cinsiyetlerini, kardeş sayılarını, anne baba eğitim düzeyini, ailenin

gelir düzeyini, ailenin sosyal ve ekonomik düzeyini belirlemeye yönelik seçenekler bulunmaktadır. Bilgi formu EK A olarak yer almaktadır.

3.3.1.2. Sosyal Beceriler. Çocukların sosyal etkileşimlerini ölçmeyi amaçlayan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş) Avcıoğlu (2003) tarafından geliştirilmiştir. Beş dereceli likert ölçeği şeklinde hazırlanan bu ölçekte 4-6 yaş arası çocukların sahip olması beklenen sosyal becerilere ilişkin maddeler yer almaktadır. Ölçekte beceriler dokuz kategoride ele alınmıştır. Bunlar; Kişilerarası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB), Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB), Dinleme Becerileri (DB), Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB), Sonuçları Kabul Etme Becerileridir (SKEB).

Toplam 62 maddeden oluşan ölçekte, KB 15, KDKEDYSB 11, ABBÇB 10, SAB 7, KKEB 4, AOB 3, DB 5, GTB 3, SKEB 4 maddeden oluşmuştur. Maddelerin hiçbirinde olumsuz yargıya yer verilmemiştir. Likert ölçekleme tekniği ile geliştirilen bu testte beceriler 0 ile 4 arası (0=hiçbir zaman; 4=her zaman) derecelendirilmiştir. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nden alınan puan yüksekse öğrencinin sosyal beceri düzeyinin yüksek, düşükse öğrenci sosyal beceri düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. SBDÖ sonucunda öğrencinin ölçekten alabileceği en düşük puan 0 iken, alabileceği en yüksek puan 248'dir.

Yönergede ifade edildiği şekilde gözlemci çocuğun uygulayabildiği becerinin karşısındaki durumun seviyesine uygun olanına (X) işareti koymakta, gözlemleyemediği beceriyi ise boş bırakmaktadır.

Ölçeğin başında ölçeğin amacı, cevaplama biçimi hakkında açıklayıcı bir yönerge yazılmıştır. 62 madde alanla ilgili uzmanların görüşüne sunulmuş, becerilerin bu yaş grubuna ait olup olmadığı, yanlış anlamaya ya da karmaşıklığa yol açabilecek bir madde olup olmadığı uzmanlarca incelenmiştir.

Kişiler Arası Beceriler (KB): Bu bölüm 15 maddeden oluşmuştur. Öğrencinin başkalarıyla olan iletişimde önem taşıyan becerilerdir. Etrafindakilerin duygularının farkına varma, özür dileme, grup üyelerinden izin alarak gruba katılma, yardım istediğinde yardım etme, arkadaşlarına gönüllü olarak yardım

etme, oyun oynamaya davet etme, gönüllü olarak öğretmenine yardım etme, bir gruba kolayca katılma, kolayca arkadaşlık kurma, anlamadığı kuralları sorma, arkadaşlarına övgüde bulunma, kendi kendine iltifatta bulunma, başkalarıyla karşılaştığında selam verme, başkalarının duygularına saygı gösterme ve sırasını bekleme gibi beceriler yer almaktadır.

Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDYSB): Bu bölüm 11 maddeden oluşmaktadır. Öğrencinin kendinin veya başkasının kızgınlığında uygulayabileceği davranışlarla ilgili becerilerdir. Başkasının kızgınlığının farkına varma, kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade etme, sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum sağlama, sürekli değişikliklere tepki gösterme, kızgınlığının fark etme, olumlu değişiklikleri kolayca kabul etme, olumsuz değişiklikleri kolayca kabul etme, bağımsız olarak karar alma, başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare etme, kendisinden istenilenleri olumlu şekilde reddetme, arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul etme gibi beceriler yer almaktadır.

Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB): Bu bölüm 10 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümdeki beceriler, bireylerin olası bir akran baskısıyla başa çıkmalarına yöneliktir. Olumsuz grup baskısına hayır deme, olumsuz akran baskısına hayır deme, olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyma, akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunma, arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini reddetme, oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen devam ettirme, akran baskısını görmezden gelme, arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışma, farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşma, olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyma gibi beceriler yer almaktadır.

Sözel Açıklama Becerileri (SAB): Bu bölüm 7 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümde kişiler arası iletişimin başlaması ve sürdürülmesi için gerekli olan sözel beceriler anlatılmaktadır. Başkalarına kendini tanıtmak, başkalarına arkadaşlarını tanıtmak, akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklamak, başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilendiğinde bunları açıklamak, güçlü ve zayıf yanlarını tanımlamak, başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade

etme, başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtma gibi beceriler yer almaktadır.

Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB): Bu bölüm 4 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümdeki beceriler bireylerin sosyal ve kişisel davranışlarında kendilerini kontrol etmelerini sağlayan becerilerdir. Baskı altında sakin kalma baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam etme, sınıfta sessizce öğretmenini bekleme, kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul etme gibi beceriler yer almaktadır.

Amaç Oluşturma Becerileri (AOB): Bu bölüm 3 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümdeki beceriler kişilerin uygun hedefler oluşturma ve bu hedefleri gerçekleştirebilmelerine yönelik becerilerdir. Bağımsız olarak kendine amaç oluşturma, birbirini izleyen amaçlar oluşturma, oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterme gibi beceriler yer almaktadır.

Dinleme Becerileri (DB): Bu bölüm 5 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümde iletişim halini sürdürür durumdaki beceriler yer almaktadır. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri dinleme, başkalarıyla etkileşim içindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinleme, başkalarınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışma, başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklama, başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurma gibi beceriler yer almaktadır.

Görevleri Tanımlama Becerileri (GTB): Bu bölüm 3 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin sorumluluk bilincinin gelişmesine katkıda bulunan becerilerdir. Verilen görevleri tamamlamak için uğraşma, üstlendiği görev veya görevleri zamanında bitirme, üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirme gibi becerilerdir.

Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB): Bu bölüm 4 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin karşılaşılabileceği olumlu ve olumsuz sonuçları uygun tepkiler vermelerini içerir. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılama, olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul etme, kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul etme, kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul etme gibi beceriler yer almaktadır.

3.3.1.3. Kelime Dağarcığı. Orijinal ismi Peabody Picture Vocabulary Test olan Peabody Resim Kelime Testi kelime dağarcığını ölçmek amacıyla Dunn ve Dunn

tarafından 1959 yılında geliştirilmiştir. Testin aslında çocuklara sorulacak olan resimlerdeki kelimeler Webster'in New Collegiate Dictionary adlı sözlükten seçilerek oluşturulmuştur. Farklı yaştan çocuklar üzerinde uygulanan testte, çocukların genel olarak başarılı olduğu kelimeler testte yer almıştır.

2-12 yaş arası çocuklara bireysel olarak uygulanan bu testin ortalama süresi 10-15 dakikadır. Her bir sayfada 4 resim bulunan 100 adet sayfadan oluşan testte, çocuk kendisine söylenen kelimeyi, 4 resmin içinden bulmaya çalışır. Sorulan kelimeler kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Kelimenin eş anlamlısını söylemek ya da kelimeyle ilgili ipucu vermek uygun değildir. Resimlerde hayvan, eylem, eşya resimleri bulunmaktadır. Sorulan son 8 sorunun 6'sına yanlış cevap verinceye dek test sonlanmaz. Yanlış cevap verdiğinde çocuk teşvik edilir, cevabın doğru olup olmadığını sorduğunda onunda iyi bir cevap olduğu söylenir. Peabody Resim Kelime Testi'nden alınacak en düşük puan 0 en yüksek puan ise 100'dür.

Peabody Resim Kelime Testi Türkçe'ye çevrilirken, anadili İngilizce olan bir kişi, anadili Türkçe olan 4 kişi ve her iki dili de çok iyi bilen 2 kişi tarafından toplam 7 kişiyle çalışılmıştır. 7 kişi çeviri yaparken Türkçe İngilizce sözlük kullanmışlardır. Çeviri bittiğinde test Türk çocuk olan bir gruba uygulanmış ve Türk kültürüne uymayan bazı kelimeler testten çıkarılmıştır. Yapı geçerliği için 21 kız 21 erkek olmak üzere toplam 42 öğrencinin puanları Bağımsız Gruplar t testi ile karşılaştırılmıştır. Cinsiyetin anlamlı oranda fark yaratmadığı görülürken, şehir çocuklarının, küçük yerleşim yerinde büyüyen çocuklara göre kelime dağarcıklarının daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur.

3.3.2. Veri Toplama İşlemleri. Okullar aranıp gerekli izinler alındıktan sonra okullara gidilerek öncelikle demografik bilgilere erişim için bilgi formları dolduruldu. Sonraki aşamada öğretmenlere SBDÖ dağıtıldı ve 1 aylık gözlem sonucunda ölçeği doldurmaları istendi. Peabody Resim Kelime Testi için öğrenciler bireysel olarak boş bir sınıfa alınarak test uygulandı.

3.3.3. Veri Analiz İşlemleri. Araştırmaya katılan öğrencilerin Peabody Resim Kelime Testi'nden aldıkları puanların cinsiyet, sosyoekonomik durum, anne ve babanın eğitim düzeyi, annenin çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nde sosyal beceri düzeyinin cinsiyet, sosyoekonomik durum, anne ve babanın eğitim düzeyi, annenin çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Kelime dağarcığı düzeyi ve sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Çarpım Momentler Korelasyonu yapılmıştır. Değişkenlerin aralarındaki ilişkinin yönünü ve ilişkinin doğrusal olup olmadığını tespit etmek için serpilme diyagramları (scatter plot) kullanılmış ve görsel olarak değerlendirilmiştir. Değişkenlerden biri artarken diğeri de artıyorsa bu değişkenler arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösterir. Değişkenlerden biri azalırken diğeri artıyorsa bu iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğunu gösterir. Değişkenlerin model takip etmediği, dağınık olduğu durumlar iki değişken arasında ilişki olmadığı şeklinde yorumlanır (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2016).

3.3.4.Geçerlik ve Güvenirlik. Peabody Resim Kelime Testi, 2-6 ve 0-18 yaşları arasında 4012 çocuğa Dunn ve Dunn tarafından testin 2 farklı formu uygulanmış hem puan üzerinden güvenilirlik katsayılarına erişilmiştir. Güvenirlik katsayıları .64 ve .84'tür. Her yaş için farklı standart hata değeri 6.00 ve 8.61 zeka puanı arasındadır. PRKT'nin ölçüt bağımlı geçerliği Stanford Binet Zekâ Testi ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği ile test edilmiştir. Peabody Resim Kelime ve Stanford Binet Zekâ Testi arasındaki korelasyon ilişkisi .82 ile .86 iken Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği ile korelasyonu .41 ve .74 bulunmuştur (Öner, 1987). 1981'de revize edilmiş, 1997'de güncelleştirilerek Peabody Resim Kelime Testi III yayınlanmıştır (Özekes, 2016). 1974 yılında Katz, Önen, Uzlukaya, Demir, Uludağ tarafından Türkçe'ye uyarlanıp normları geliştirilmiş, Türk çocuklarına uygulanmıştır (Özgüven, 1994). Türkiye'de hala 1974'te Türkçeye uyarlanan test uygulanmaktadır. Her hedef kelime için kullanılan şekille birlikte, söyleyişi benzer yanıltıcı kelimelerin resmi de kullanılmıştır.

Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nde sosyal beceri alanında uzman olan 2 ve çocuk gelişimi alanında uzman olan 2 olmak üzere toplam 4 uzman görüşüne sunulmuş, maddelerin açıklığı ve anlaşılabilirliği ile ilgili dönüt alınmıştır. Bunun yanında deneme amaçlı 25 okul öncesi sınıf öğretmeninden iyi tanıdıkları en az 5 öğrenci seçmeleri istenmiş toplam 114 öğrenci üzerinde değerlendirme yapılmıştır.

Veriler sonucunda öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmişler ve maddelerin madde ayırıcılık güçleri belirlenmiştir. İşlem sonucunda korelasyon analizi yapılmış ve korelasyonu .30 altında olan 13 soru maddesinde düzeltme yapılmıştır.

Geçerlik ve güvenirlik çalışmasında 52 okul öncesi sınıf öğretmenin sınıfındaki 251 öğrenciyle çalışılmıştır. Elde edilen verilerle geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Alınan uzman görüşüyle kapsam geçerliliği sağlanmış, yapı geçerliliği için ise faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinde ölçeğin kaç boyutlu olduğu ve bu boyutların neler olduğu belirlenmiştir. Varimax tekniğiyle yapılan döndürme işlemi sonunda özdeğeri 1.00 den büyük olan 13 faktör ortaya çıkmıştır. Faktörler arasındaki farka bakarak eleme yapılmış 0.1'den az olan faktörler değerlendirmeye alınmamıştır.

SBDÖ güvenirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı belirlemek amacıyla, iki yarım güvenirliği ve tüm grup içinden tesadüfi seçilmiş 150 öğrenci üzerinde test tekrar test uygulanmış ve güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Cronbach Alfa değerleri .78 ve .95 arasında değişmektedir, toplam değer .98'dir. İki yarım güvenirlik katsayıları .91 ve .62 arasında değişmektedir, toplam değer için .89'dur. SBDÖ kararlılığını hesaplamak için test-tekrar test güvenirlik katsayıları en yüksek değer .98 en düşük değer .60'tır, toplam içinse .83'tür. Sonuçlara bakılarak testin güvenilir ve tutarlı olduğu söylenebilir (Avcıoğlu, 2007, s. 100).

3.4.Sınırlamalar

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin okul öncesi öğretmenleri tarafından objektif olarak ve özenli bir şekilde yanıtlandığı varsayılmaktadır. Elde edilen veriler uygun koşullarda sağlanmıştır.

Uygulama için geliştirilen Peabody Resim Kelime Testi'nin çocukların kelime dağarcığını ölçmede uygun ve yeterli olduğu varsayılmaktadır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin 48-60 aylık çocukların sosyal becerilerini ölçmede yeterli olduğu varsayılmaktadır. Araştırmacı tarafından demografik bilgiler elde etmek için hazırlanan gözlem formunun veri elde etmede yeterli olduğu varsayılmaktadır. Bu

araştırmanın sonuçları Peabody Resim Kelime Testi ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Bölüm 4

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ait bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Betimleyici Analizler

Bu bölümde veri girişinin doğruluğu, eksik değerler ve dağılımlar incelenmiştir.

4.1.1. Veri Girişinin Doğruluğu ve Eksik Değerler. Veri girişinin doğruluğu ve eksik değerlerin kontrolünü sağlamak amacıyla her değişken için frekans tabloları oluşturulmuştur.

Kişisel bilgilerin veri girişinde hata olup olmadığını tespit etmek ve eksik veri girişini kontrol etmek için frekans tabloları oluşturulmuş, incelenmiş ve hata olmadığı görülmüştür. Kişisel bilgiler için 86 kişilik veri girişi bulunmaktadır.

Peabody Resim Kelime Testi'nin veri girişinde hata olup olmadığını tespit etmek ve eksik veri girişini kontrol etmek için frekans tabloları oluşturulmuş, incelenmiş ve hata olmadığı görülmüştür. Peabody Resim Kelime Testi için 86 kişilik veri girişi bulunmaktadır.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nde 9 alt başlığın her biri için frekans tabloları oluşturulmuştur. Veri girişinde eksik ve hataları tespit etmek amacıyla önce puanlamalar yapılmış daha sonra frekans değerleri girilmiştir. Eksik ve hata olmadığı görülmüştür. 86 kişilik veri girişi bulunmaktadır.

Uygulanan Peabody Resim Kelime Testi, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Bilgi Formu verileri toplamında 86 kişilik 15 adet frekans tablosu oluşturulmuş ve incelenmiştir. 15 değişkende eksik ve hatalı giriş bulunmamaktadır.

4.1.2. Normallik. Parametrik testler; belirli bir evren dağılımına ve bu dağılımı belirleyen standart sapma ortalama gibi parametrelere dayalı algoritmalar içeren yöntem ve tekniklerin ortak adıdır (Demir vd., 2016). Parametrik testlerin uygulanabilmesi için veri dağılımının normal olması gerekir. Dağılımın normal olup olmadığına grafiklerle bakılır ve istatistik analiz yöntemleriyle hesaplanır. Bu

çalışmada dağılımın normal olup olmadığına karar vermek için çarpıklık-basıklık ve Q-Q histogram grafikleri incelenmiştir.

Aritmetik ortalama, mod, medyanın eşit ya da yakın olması çarpıklık ve basıklık katsayılarının +1 ve -1 sınırları içinde 0'a yakın olması normal dağılım olduğunu gösterir (Abbott, 2011; Kirk, 2008; akt. Demir vd., 2016). İki tür çarpıklık vardır.

1)Pozitif Çarpıklık

2)Negatif Çarpıklık

Pozitif çarpıklıkta verilerin çoğunluğunun düşük değerlerde toplanmasıdır, dağılımın kuyruk kısmının x ekseninde sağa doğru yönelmesi halinde ortaya çıkar. Negatif çarpıklıkta ise yüksek değerlerde toplanır ve kuyruk kısmı x ekseninde orijine doğru yönelmiş olduğu görülür. Pozitif çarpıklıkta sağ kuyruğun uzun olduğu, negatif çarpıklıkta ise sol kuyruğun uzun olduğu gözlemlenir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu, & Yıldırım, 2012).

Basıklık veri dağılımının sivriliği ile ilgilidir. Dağılım değerleri sıfırdan büyükse dik, dağılım değerleri sıfırdan küçükse basık bir dağılımına neden olur. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin sıfıra yakın olması dağılımın normal olduğunu gösterir. Sosyal bilimlerde basıklık ve çarpıklık değerlerinin 0 olması pek mümkün değildir bu nedenle değerlerin +1 ve -1 arasında olması yeterli kabul edilir (Pallant 2013).

Dağılımın normal olup olmadığını yorumlamak için Q-Q grafiklerinden de faydalanılabilir. Oluşturulan veri grafiğinde eğri bulunmaktadır. Sonuçlar eğriye ne kadar yakınsa o kadar normallik gözlenir. Sonuçlar eğriden uzaklaştıkça normallik azalır (Büyüköztürk 2005; Sipahi Yurtkoru & Çinko, 2008; akt. Saraç 2010).

Verilerin normalliğini test etmenin bir başka yolu da histogram grafikleri çizmektir. Her bir değişken için ayrı ayrı histogram grafikleri oluşturulur ve oluşturulan grafiklerdeki normal dağılım eğrileri incelenerek normal dağılım olup olmadığı gözlemlenebilir (Saraç, 2010).

Peabody Resim Kelime Testi puanları 37 ve 84 arasında değişmektedir. Peabody Kelime Testi puanının ortalaması ise 66.87 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca

çarpıklık değeri $-.539$, basıklık değeri ise $-.077$ olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu değerlerin sıfıra yakın olması testin normalliğini göstermektedir.

Tablo 2

Peabody Resim Kelime Testi'ne İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
86	66.87	9.75	37	84

Öğrencilerin sosyal becerileri Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği tarafından ölçülmüştür. Sonrasında frekans tabloları oluşturulmuş ve eksik değer olmadığı görülmüştür. Yapılan değerlendirmelere göre Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği toplam puanları en düşük 35 en yüksek 248 puandır. Ortalama puan 174.73 'dir. Ayrıca çarpıklık değeri $-.540$, basıklık değeri $-.459$ olarak elde edilmiştir.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin alt başlıklarına ilişkin değerlendirme Tablo 3'de verilmiştir.

4.2.Çıkarımsal İstatistikler

Bu çalışmada yer alan birinci ve ikinci problemleri yanıtlamak amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Üçüncü problem için Pearson Çarpım Momentler Korelasyonu yapılmıştır.

4.2.1.Birinci probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde alt problemlere ait bulgular detaylı bir biçimde incelenmiştir. Araştırmanın birinci problemi okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyinin demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bu bölümde yapılan analizler aşağıda alt problemlere göre verilmektedir.

4.2.1.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular. Öğrencilerin kelime dağarcığı düzeylerinin okul türüne(devlet/özel) göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 3

Okul Türüne Göre Kelime Dağarcığı Düzeyine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Okul	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Devlet	45	62.89	8.94	-4.369	84	.000
Özel	41	71.24	8.76			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre devlet ve özel okullara devam eden okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmaktadır. ($t(84)=-4.369$, $p<.01$). Özel okullardaki öğrencilerin kelime dağarcığı düzeyleri devlet okulundaki öğrencilerin kelime dağarcığı düzeylerine göre daha yüksektir.

4.2.1.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığının annenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 4

Anne Eğitim Düzeyine Göre Kelime Dağarcığı Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Eğitim Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Lisans altı	45	64.89	9.86	-2.01	84	.048
Lisans ve üstü	41	69.05	9.27			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre çocukların kelime dağarcığı düzeyleri arasında annenin eğitim düzeyine göre fark bulunmaktadır ($t(84)=-2.01$, $p<.05$). Lisans ve üstü eğitim almış olan annelerin çocuklarının kelime dağarcığı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığının babanın eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 5

Baba Eğitim Düzeyine Göre Kelime Dağarcığı Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Okul	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Lisans altı	40	64.30	9.95	-2.340	84	.022
Lisans ve üstü	46	69.11	9.09			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre babası lisans ve üstü eğitim alan çocukların, babası lisans altı eğitim alan çocukların kelime dağarcığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır($t(84) = -2.340, p < .05$). Lisans ve üstü eğitim alan babaların çocuklarının kelime dağarcığı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.1.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığının anne çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 6

Anne Çalışma Durumuna Göre Kelime Dağarcığı Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Çalışma Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Çalışıyor	44	67.68	9.24			
Çalışmıyor	42	66.02	10.30	-2.010	84	.434

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre annesi çalışan ve çalışmayan çocukların kelime dağarcığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların kelime dağarcığı düzeyleri birbirine çok yakındır ($t(84)=-2.010$, $p>.05$).

4.2.2. İkinci probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde alt problemlere ait bulgular detaylı bir biçimde incelenmiştir. Araştırmanın ikinci problemi okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyinin demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bu bölümde yapılan analizler aşağıda alt problemlere göre verilmektedir.

4.2.2.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular. Öğrencilerin kelime sosyal beceri düzeylerinin okul türüne (devlet/özel) göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 7

Okul Türüne Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Okul	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Devlet Okulu	45	160.68	60.73	-2.742	84	.008
Özel Okul	41	190.14	37.02			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre devlet ve özel okullara devam eden okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($t(73.723) = -2.742, p < .01$). Özel okul öğrencilerinin sosyal beceri puanlarının devlet okuluna giden öğrencilerin sosyal beceri puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.2.2.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 8

Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Eğitim Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Lisans altı	45	161.04	57.40	-2.64	84	.010
Lisans ve üstü	41	189.75	42.73			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında annenin eğitim düzeyine göre fark bulunmaktadır($t(84)=-2.646, p<.01$). Lisans ve üstü eğitim almış annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.2.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi uygulanmıştır.

Tablo 9

Baba Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Okul	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Lisans altı	40	157.32	58.09	-2.918	68.77	.005
Lisans ve üstü	46	189.86	41.50			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında babanın eğitim düzeyine göre fark bulunmaktadır ($t(68.77)=-2.918, p<.01$). Lisans ve üstü eğitim almış babaların çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.2.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi yapılmıştır.

Tablo 10

Anne Çalışma Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi

Çalışma Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
Çalışıyor	44	190.56	42.36	-2.963	75.16	.004
Çalışmıyor	42	158.14	57.59			

Bağımsız Gruplar t Testi sonuçlarına göre annesi çalışan ve çalışmayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($t(75.16)=-2.963$, $p<.01$). Annesi çalışan çocukların sosyal beceri düzeyleri daha yüksektir.

4.2.3. Üçüncü probleme ilişkin bulgular. Bu bölümde okul öncesi çocukların kelime dağarcığı ve sosyal beceri düzeyleri arasında ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır.

4.2.3.1. Sosyal beceri düzeyleri toplamı ve kelime dağarcığı düzeyi arasındaki korelasyona ilişkin bulgular.

Tablo 11

Kelime Dağarcığı ve Sosyal Beceri Düzeyi Toplamı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Kelime Dağarcığı Düzeyi	86	.323	.002
Sosyal Beceri Düzeyi			

Tablodan da anlaşılacağı üzere çocukların kelime dağarcığı düzeyi sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır ($r= .323$, $p<.01$).

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuçlar

Bu bölümde alt problemlere ilişkin bulguların yorumlarına, araştırmanın sonuçlarına ve sonuçlarla ilişkili olarak hem araştıran kişilere hem de öğretmenlere yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1 Araştırma Sorularının Bulgularının Tartışılması

Bu kısımda çalışmada yer alan, alt problemlere ilişkin tartışmalar yer almaktadır.

5.1.1. Alt Problemlere Ait Tartışmalar. Bu bölümde dokuz alt probleme ait tartışmalara yer verilmiştir.

5.1.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

Literatüre bakıldığında kelime dağarcığı düzeyi ve sosyal beceri ilişkisini inceleyen bir çalışma bulunmadığı görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda özel okula giden çocukların kelime dağarcığı düzeyinin, devlet okuluna giden çocukların kelime dağarcığı düzeyinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir.

Bunun nedeninin özel okullarda sunulan zengin uyarıcı ortam, öğrencilerle bireysel olarak daha çok ilgilenilmesi, derste söz hakkı verilerek konuşmaya teşvik edilmesi, derslerin küçük bir grupta daha etkili işlenmesi olarak değerlendirilmiştir.

5.1.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan analizler sonucunda okul öncesi çocukların kelime dağarcığı anne eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Annesi lisans ve üstü eğitim almış çocukların kelime dağarcığı düzeyi annesi lisans ve üstü eğitim almamış çocukların kelime dağarcığı düzeyinden yüksektir.

Literatüre bakıldığında araştırma sonuçlarını destekleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Tural (1977), çalışmasında anaokuluna devam eden çocukların bildikleri kelime sayısına yaş, cinsiyet, aile eğitim durumu ve anaokulunun etkisini incelediğinde aile eğitim düzeyi ve çocuğun kelime dağarcığı arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuştur. Koçak vd. (2014) ise çalışmasında ebeveyni lisans mezunu olan çocukların cümle tamamlama ebeveyni lisans altı olan öğrencilerden daha başarılı

olduklarını ortaya koymuşlardır. Özkara (2014), çalışmasında temel eğitime başlayan iki ve tek dilli çocukların sözcük dağarcığını karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda anne eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığını etkilediğini görmüştür. Üniversite mezunu annelerin çocuklarının daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Kurtulan (2015), yaptığı çalışmada Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık görülmüştür. Üniversite mezunu annelerin çocukları yüksek puan alırken, ilkokul mezunu annelerin çocukları lise ve üniversite mezunu annelerin çocuklarından daha düşük puan almıştır. Yıldırım & Koçak (2016), çalışmasında okul öncesi kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörleri araştırdığında anneleri ilkokul mezunu çocukların dil testinden en düşük puanı aldıklarını, anneleri lisans mezunu olan çocukların ise en yüksek puanı aldıklarını görmüştür. Arslan & Kesicioğlu (2018), çalışmasında ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda sosyal beceriler üzerinde anne eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır. Bu farklılık annesi lisans ve üstü eğitim almış çocukların lehinedir. Bunun nedeni annenin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğa daha zengin uyarıcı bir ortam sunabilmesi, çocuğuyla kaliteli zaman geçirebilmesi, bilinçli bir ebeveyn olarak yeterliliğe sahip olması olarak düşünülebilir.

Araştırma sonucunu desteklemeyen bir çalışma bulunmuştur. Erdoğan vd. (2005) yaptığı çalışmada alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda anne eğitim düzeyinin anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki öğrencilerin dil gelişimini anlamlı oranda etkilemediği görülmüştür. Bunun durumun araştırmanın alt sosyoekonomik bölgede gerçekleşmesiyle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Anne eğitim düzeyi yüksek olsa da, annenin yoğun çalışması gerektiği için çocuğuyla yeterince ilgilenemediği, bu durumun çocuğun dil gelişimini olumlu etkilemediği görülmektedir. Aynı zamanda anne eğitim düzeyinin dil gelişimini anlamlı oranda etkilememesinin nedeni çocuğa sunulan zengin uyarıcı bir ortamın olmayışı ve bulunan çevre ve insan niteliğinden de kaynaklandığı söylenebilir.

5.1.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan analizler sonucunda okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyi baba eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Babası lisans ve üstü eğitim alan çocukların kelime dağarcığı düzeyi babası lisans ve üstü eğitim almamış çocukların kelime dağarcığı düzeyinden gelişmiş bulunmuştur.

Anlar (1983), yaptığı çalışmada, ilk altı yaştaki dil gelişimine anne baba eğitim düzeyi ve cinsiyetin etkisini incelediğinde, anne babaları yüksek eğitim düzeyinde olan çocukların dil gelişimlerinin, anne babaları düşük eğitim düzeyinde olan çocukların dil gelişimlerinden daha ileri düzeyde olduğu sonucunu bulmuştur. Kurtulan (2015) yaptığı çalışmada çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaştığı sonucunu bulmuştur. Bu çalışmaya göre lisans mezunu babaların çocukları lise, ortaokul ve ilkokul mezunu babaların çocuklarından daha yüksek puan almıştır. Yıldırım & Koçak (2016), çalışmasında okul öncesi kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörleri araştırdığında baba eğitim düzeyinin çocuğun dil gelişiminde anlamlı farklılığa yol açtığı görülmüştür. En düşük puanları babası ilköğretim mezunu çocuklar alırken, en yüksek puanı babası lisans mezunu çocukların aldıklarını görmüştür. Arslan & Kesicioğlu (2018), çalışmasında ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda baba eğitim düzeyi lisans ve üstü olan çocukların genel sosyal beceri puanları baba eğitim düzeyi lisans altı olan çocukların genel sosyal beceri puanlarından yüksek çıkmıştır.

Koçak ve Dereli (2005), okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin anne baba eğitim düzeyi ve bakım tarzı açısından incelediğinde baba eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılığa neden olmadığını bulmuştur. Özkara (2014), çalışmasında temel eğitime başlayan iki ve tek dilli çocukların sözcük dağarcığını karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda baba eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığı üzerinde etkili olmadığı sonucu bulunmuştur.

5.1.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyleri anne çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan analizler sonucunda annesi çalışan ve çalışmayan çocukların kelime dağarcığı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre annesi çalışan ve çalışmayan çocukların kelime dağarcığı düzeyi birbirine çok yakındır.

Erdoğan vd. (2005) yaptığı çalışmada alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda anne mesleğinin anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki öğrencilerin dil gelişimini anlamlı oranda etkilemediği görülmüştür.

5.1.1.5. Araştırmanın Beşinci Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyi okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan analizler sonucunda özel okulda eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeyi devlet okulunda eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeyinden yüksektir.

Konuyla ilgili literatür çalışması yapıldığında okul öncesi dönemde okul türüne değişkenine ilişkin çalışma bulunmamıştır. Okul öncesi dönemde özel okulda sınıf mevcudunun daha az olması ve öğretim süresinin gün boyu olması öğretmenin öğrencilerle birebir ilgilenmesini sağlar. Böylelikle çocukların küçük bir grupta sosyal becerileri daha iyi gelişmektedir. Devlet okulunda sınıf mevcudunun daha yoğun olması ve öğrenim süresinin yarım gün olması, öğretmenin sosyal beceriler üzerine yeterince verimli zaman geçirmemesine neden olabilir.

5.1.1.6. Araştırmanın Altıncı Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyi anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan analizler sonucunda lisans ve üstü eğitim almış annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeyi, lisans altı eğitim görmüş annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeyinden yüksektir. Bu çalışmayı destekleyen çalışmalardan Yaşar Ekinci (2015), okul öncesine devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında anne eğitim düzeyi ve sosyal beceriler arasında anlamlı fark bulmuştur. Buna göre annesi lisans ve önlisans mezunu olan çocuklar,

annesi ortaokul ve ilkokul mezunu olan çocuklara göre daha fazla sosyal beceriye sahiptir. Araştırmayı destekleyen çalışmalardan, Erbay (2008) çalışmasında okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların sosyal becerilere sahip olma düzeylerini araştırmıştır. Okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin anne eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu fark anne eğitim durumu lisans olanların lehinedir.

Bazı araştırmalar ise sosyal becerilerin anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Güneş (2018), dördüncü sınıflar üzerine yaptığı araştırmada sosyal beceriler üzerinde anne eğitim düzeyinin etkili olmadığı sonucunu bulmuştur. Hansa Bilek (2018), çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin anne öğrenim düzeyi açısından farklılık göstermediği sonucunu bulmuştur. Güneş (2018), dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmasında anne eğitim düzeyi arttıkça çocukların sosyal becerilerinde artacağı düşünülmese rağmen araştırma sonucunda anne eğitim düzeyinin çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı fark bulamamıştır.

5.1.1.7. Araştırmanın Yedinci Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyi baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan analizler sonucunda lisans ve üstü eğitim almış babaların çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin, lisans altı eğitim almış babaların çocuklarının sosyal beceri düzeyinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir.

Bu konuda araştırma sonucunu destekleyen çalışma bulunamamıştır. Erbay (2008), çalışmasında okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların sosyal becerilere sahip olma düzeylerini araştırmıştır. Okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin baba eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermediği sonucunu bulmuştur. Güneş (2018), dördüncü sınıflar üzerine yaptığı araştırmada sosyal beceriler üzerinde baba eğitim düzeyinin etkili olmadığı sonucunu bulmuştur. Hansa Bilek (2018), çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin baba eğitim düzeyi açısından farklılık göstermediği sonucunu bulmuştur. Yaşar Ekinci (2015)'in yaptığı araştırmada sosyal beceriler baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bunun nedeninin Türkiye'de

babaların çocuklarıyla yeterince vakit geçirmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.1.1.8. Araştırmanın Sekizinci Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyi anne çalışma durumuna göre değişmekte midir?

Yapılan analizler sonucunda annesi çalışan çocukların sosyal becerinin, annesi çalışmayan çocukların sosyal becerilerinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin annenin çalıştığı ortamda diğer insanlarla etkileşim içinde olması ve sosyal becerilerini geliştirerek öğrendiklerini çocuğuna aktararak çocuğun sosyal becerilerini geliştirdiği düşünülebilir. Çocuk annesiyle çalışma ortamında ise gözlem yaparak ve insanlarla iletişime geçerek sosyal becerilerini geliştirmektedir. Annesi çalışırken çocuk kreş, anasınıfı gibi bir eğitim kurumundaysa arkadaşlarıyla sosyalleşerek sosyal becerilerini geliştirdiği düşünülmektedir.

Erbay (2008), çalışmasında okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların sosyal becerilere sahip olma düzeylerini araştırmıştır. Çalışmaya göre okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal becerileri annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Hansa Bilek (2018), çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin anne mesleğine göre incelediğinde okul dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinde annelerinin mesleğinin önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

5.1.1.9. Araştırmanın Dokuzuncu Problemine İlişkin Tartışma. Okul öncesi çocukların kelime dağarcığı düzeyi ile sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yapılan analizler sonucunda çocukların kelime dağarcığı ve sosyal beceri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre kelime dağarcığı düzeyi yüksek çocukların sosyal becerileri daha fazladır.

Literatüre bakıldığında kelime dağarcığı ve sosyal beceri ilişkisini inceleyen çalışma bulunmamıştır. Ancak kelime dağarcığını ve sosyal beceri başlıklarını kendi içinde, farklı değişkenlerle incelemiş çalışmalar mevcuttur.

İpek (2006) ilköğretim çağı çocuklarının kelime dağarcığı gelişimini incelemiştir. Üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların, alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre kelime dağarcığı düzeyinin daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Cinsiyet değişkeninde ise cinsiyetler arası anlamlı fark bulunamamıştır. Yazanoğlu (2011) çalışmasında ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin kelime dağarcığı gelişiminin ilkokuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisini incelemiş ve İpek (2006)'yı destekler sonuçlar bulmuştur. Cinsiyet faktörünün kelime dağarcığı düzeyini ve ilkokuma yazma başarısını etkilemediği görülmüştür. Üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların, alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre kelime dağarcığı düzeyi ve ilkokuma yazma başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna erişmiştir. Ergin (2012) yaptığı araştırmada 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumlarını farklı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda yaş, sosyoekonomik düzey, okul öncesi kuruma devam etme süresi değişkenlerinin dil gelişimini etkilediği görülürken, cinsiyetin dil gelişimini etkilemediği sonucu bulmuştur. Üç araştırma sonucunda da sosyoekonomik düzeyin dil gelişimini etkileyen bir faktör olduğu bulunmuştur. Bunun nedeninin sosyoekonomik düzey arttıkça çocuğun zengin uyarıcı bir ortama sahip olduğu, yaşantıları ve deneyimlerinin arttığı, çevresinin ve çevresindeki insan niteliğinin her anlamda çocuğun gelişimine olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir.

Özkara (2014) temel eğitime başlayan iki ve tek dilli çocukların Türkçe sözcük dağarcığını araştırmıştır. Araştırması sonucunda cinsiyetler arası önemli fark bulunamazken, anne eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığı düzeyi üzerinde etkili olduğunu ancak araştırma bulgularını desteklemeyen bir şekilde baba eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcığı düzeyini etkilemediği sonucunu bulmuştur. Bu sonucu bulmasının nedeni Türk kültüründe çocukla annenin ilgilenmesi, daha çok vakit geçirmesi olabilir. Xu (2015) araştırmasında İngilizce öğrenen çocuklarda akran öğretiminin sosyal beceri ve dil becerisi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çocukların kültürel ve dilsel yönden geçmiş yaşantılarının sosyal öğrenmelerine aracılık ettiğini görmüştür.

Kapıkıran vd. (2006) yaş, cinsiyet ve birlikte yaşanan kişi ve okula devam yılı değişkeninin çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Anne babayla yaşayan çocukların sosyal becerilerinin, tek ebevyenle yaşa çocuklara göre

sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bunun nedeninin anne ve babadan oluşan ailelerde sorumluluklar eşit paylaşılır, çocuğa kaliteli zaman ayrıldığı, tek ebeveynli ailelerde ise sorumluluk tek kişide olduğu için çocuğa ayrılan zamanın kısıtlı olduğu düşünebilir. Çocuk sosyal ortamda az bulunduğu için sosyal becerileri diğer çocuklara göre daha az gelişmiş olabilir.

Longoria vd. (2009) yaptığı araştırmada anaokuluna giden çocukların alıcı dil ve ifade edici dil yeteneklerinin sosyal beceriyle ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda çocukların kendilerini sözel ifade edebilme becerilerinin iletişim kurmaktan önemli olduğu sonucu bulmuştur. Çocuklar kendilerini ifade etmeyi öğrendiklerinde iletişimde karşılaştıkları bir problemde kendilerini doğru ifade ederek problemi çözebilmek için bir adım atabilirler. İletişim kurduklarında kendilerini ifade etmeyi bilmiyorlarsa bu iletişim bir süre sonra kopmayla sonuçlanabilir.

Hansa Bilek (2011) yaptığı çalışmada okul öncesi dönemindeki çocukların ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerini karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi dönemi çocuklarının sosyal becerileri ev ve okul ortamında değişmediği görülmüştür. Anne ve babanın öğrenim düzeyi, yaşı ve mesleğinin çocukların ev ve okul ortamını sosyal beceri düzeyini etkilemediği görülmektedir. Araştırma bulgumu desteklemeyen anne baba eğitim düzeyinin sosyal beceriyi etkilememesinin nedeni günümüzde eğitimin yalnızca örgün eğitimle ulaşılabilir olmasından kaynaklanabilir. Günümüz anne babaları internet, kitap, seminer ve kurs gibi farklı kaynaklarla kendilerini donanımlı hale getirebildikleri düşünülmektedir. Anne mesleğinin sosyal beceriyi etkilememesinin nedeni ise annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında mesleklerinin etkili olmaması, geleneksel yöntemle çocuk büyütmeyi tercih etmeleri ya da farklı kaynaklardan yararlanarak modern çocuk yetiştirme biçimini tercih etmiş olmaları olabilir.

Kahveci & Yılmaz Bolat (2016) 4-6 yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerini cinsiyet, yaş ve yaşadığı yer değişkenine göre incelemişlerdir. Araştırma sonucunda yaş ve cinsiyet değişkeninin sosyal beceri puanını etkilemediği görülürken, yaşadığı yer değişkeninin sosyal beceri puanını etkilediği görülmektedir. Bu durum küçük yerleşim yerlerinde yaşayan çocukların gördükleri ve yaşantıları o yerle sınırlıyken, büyük yerleşim yerlerinde yaşayan çocukların yaşantılarının daha geniş olmasından kaynaklanabilir. Güneş (2018) yaptığı çalışmada dördüncü sınıf

öğrencilerinin sosyal becerilerini farklı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda araştırma bulgularını desteklemeyen bir sonuç olan anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyinin sosyal becerileri etkilemediğidir. Erbay (2008)'in araştırma sonucu da bu araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Kurtulan (2015)'in araştırma sonucu ise baba eğitim seviyesi yüksek olan çocukların lehine olduğundan dolayı bu çalışmayla benzerlik göstermemektedir.

5.2. Sonuçlar

Bu çalışmada 48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı ve sosyal becerileri arasındaki ilişki, okul türü, anne baba eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Elde edilen verilerin analizi neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Özel okula giden çocukların kelime dağarcığı düzeyinin devlet okuluna giden çocukların kelime dağarcığı düzeyinden daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin ortamda zengin uyarıcı ortamda bulunması olduğu düşünülmektedir. Annesi lisans ve üstü eğitim almış çocukların kelime dağarcığı annesi lisans altı eğitim almış çocukların kelime dağarcığından daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin annenin çocuğuyla geçirdiği zamanda, bilgi ve birikimini, kelimelerini çocuğa aktararak çocuğun kelime dağarcığını desteklemesi olduğu düşünülmektedir. Babası lisans ve üstü eğitim alan çocukların kelime dağarcığı düzeyi babası lisans ve üstü eğitim almamış çocukların kelime dağarcığı düzeyinden gelişmiş bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek ebeveynler genellikle sosyoekonomik düzeyi yüksek bireylerden oluşmaktadır. Bu çocuğun kelime dağarcığını geliştirebileceği uygun ortamı beraberinde getirir (Cantekinler, 2002). Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların kelime dağarcığı puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Özel okulda eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeyi devlet okulunda eğitim gören çocukların sosyal beceri düzeyinden fazladır. Lisans ve üstü eğitim almış annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeyi, lisans altı eğitim görmüş annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeyinden fazladır. Lisans ve üstü eğitim almış babaların çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin, lisans altı eğitim almış babaların çocuklarının sosyal beceri düzeyinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Annesi çalışan çocukların sosyal becerinin, annesi çalışmayan çocukların sosyal becerilerinden daha

gelişmiş olduğu görülmektedir. Kelime dağarcığı düzeyi yüksek çocukların sosyal becerileri düzeyleri gelişmiştir.

5.3 Öneriler

5.3.1 Araştırmacılar İçin Öneriler. Literatür incelemeleri ve yapılan araştırmalar sonucunda 48-60 aylık çocukların kelime dağarcığı düzeyi ve sosyal beceri düzeylerinin okul türü, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve anne çalışma durumu gibi etkenlere bağlı olarak değişim gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle sosyoekonomik durum, kardeş sayısı, doğum sırası gibi faktörlere bakılarak da incelenebilir.

Araştırma sonucunda kelime dağarcığı düzeyi yüksek olan çocukların sosyal beceri düzeyleri de yüksek çıkmıştır. Kelime dağarcığı gelişimi dil gelişiminin bir sürecidir. Bu durumdan yola çıkılarak benzer çalışma psikomotor beceriler, bilişsel beceriler, öz bakım beceri alanları için de uygulanabilir.

Anne eğitim düzeyinin yüksek olmasının çocuğun kelime dağarcığı düzeyi ve sosyal becerileri üzerinde olumlu etkilediği görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkılarak annelere eğitim ve seminerler düzenlenebilir.

5.3.2 Eğitimcilerle Yönelik Öneriler. Araştırma da elde edilen verilere bakılarak okul türüne göre ailelerin sosyoekonomik düzeyi ile ilgili bir çıkarım yapılabilmektedir. Üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların kelime dağarcığı düzeyinin ve sosyal becerilerinin daha iyi olmasından dolayı, alt sosyoekonomik düzeyde yer alan ailelere ebeveyn eğitimleri, çocukların gelişim alanları ve geliştirilebilirliği ile ilgili seminerler verilebilir.

Devlet okulunda öğrenim gören çocukların kelime dağarcıklarını artırma amaçlı kitap, eğitici oyuncak ve sınıf içi materyaller için sosyal yardım kampanyaları düzenlenebilir.

Anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyinin yüksek olması çocuğun hem kelime dağarcığı düzeyini hem de sosyal beceri düzeyini olumlu etkilemektedir. Anne ve babanın eğitim seviyesinin yüksek olması okuyup araştıran, çocuğa kitap okuma sevgisi aşılayan, çocuğuyla kaliteli vakit geçiren, okul öncesi eğitime önem veren

ebeveynlerin oluşmasını sağlar. Bu nedenle eğitim düzeyi düşük ailelerin eğitim programlarıyla desteklenmesi bilinçli ebeveyn olma konusunda destek olacaktır.

Okul öncesi dönemde çocukların zengin uyarıcı ortamlar ve eğitici materyallerde tanışması kelime dağarcığı düzeyini olumlu etkilemekte, okul ortamında arkadaşlarıyla paylaşımında bulunarak vakit geçirmesi sosyal becerilerini artırmaktadır. Okul öncesi eğitimin önemi toplumun her kesimine anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., Gümüşçü Tuş, Ş., & Baykoç Dönmez, N. (2000). *Dil Gelişimi Etkinlikleri*. İstanbul: Ya-Pa Yayın ve Pazarlama.
- Adıgüzel, M. S. (2004). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Yeryüzü Yayınları.
- Akın, E., & Kara, S. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Öz Türkçe Kelime Hazinesinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 461-477.
- Akman, B., Topçu, Z., Baydemir, G., Şahin, S., Şirin, E., & Çelik Arslan, A. (2011). 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Oyun Arkadaşı Tercihleri Üzerindeki Etkisi. *NWSA E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 1548-1560.
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Akyol, H. (2012). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, A. K. (2007). Eğitim Psikolojisi. A. Ulusoy, A. Güngör, A. Köksal Akyol, G. Subaşı, G. Ünver, & G. Koç içinde, *Eğitim Psikolojisi* (s. 92-93). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alperen, N. (2001). *Türkçe Okuma ve Yazma Eğitim Rehberi 7. Baskı*. Ankara: Alperen Yayınları.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Anlar, B. (1983). *İlk altı yaşta dil gelişimi, anne baba eğitimi ve cinsiyetin etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aral, N., Kandır, A., & Can Yaşar, M. (2002). *Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Arı, R. (2005). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlaki Gelişim(1. Baskı)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Arslan, A., & Kesicioğlu, O. S. (2018). İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(23).
- Arslan, Ü. (2009). *Okul Öncesi Eğitimde Temel Becerilerin ve Sosyal Davranışların Kazandırılması*.

- Aslan, E. (2008). *Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 6 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarına Etkisi*. Aydın: Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atay, M. (2007). *Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ateş, K. (2007). *Türk Dili*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları (4-6 Yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 93-103.
- Aydın, B., Akbağ, M., Tuzcuoğlu, S., Yayıcı, L., & Ağır, M. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın.
- Aydın, O., & Aydın, H. (1999). *Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıflı Öğretmeni El Kitabı*. İstanbul: Turan Ofset.
- Aytaş, G. (2017). The Language, memory and vocabulary studies. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1881-1891.
- Ayyıldız, T. (2011). *6 Yaş (60- 72 ay) Çocuklarda Sosyal Beceri Geliştirerek Şiddeti Önleme Programının Etkisi*. İstanbul: Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2012). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bakioğlu A. (Ed.). (2014). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Balaban, G. G. (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerileri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, B. (2016). Çocuk Kitaplarında Ortak Söz Varlığı Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme. *Milli Eğitim*, 392-409.
- Başoğlu, N., Kaplan, T., & Okur, A. (2014). İlköğretim Birinci Kademedeki Sözcük Öğretimi İle İlgili Çalışmaların İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 50-65.
- Bates, E., & Goodman, J. C. (1997). On the Inseparability of Grammar and the Lexicon: Evidence from Acquisition, Aphasia and Real-time Processing. *Language and Cognitive Processes*, 12(5-6).
- Berk, L. E. (2006). *Child Development*. Boston: Pearson Education.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk Gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Bilek, M. H. (2011, 5 Ocak Cumartesi). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ev ile Okul Ortamındaki Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi.Trakya Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Edirne*. docplayer.biz.tr: <https://docplayer.biz.tr/7822244-Okul-oncesi-donem-cocuklarinin-ev-ile-okul-ortamindaki-sosyal-becerilerinin-karsilastirilmasi.html> adresinden alındı
- Bozgün, K., & Pekdoğan, S. (2018). Öğretmen adaylarının Sosyal Beceeri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(4).
- Brewster, J., Ellis, G., & Gerard, D. (2004). *The Primary English Teacher's Guide*. Penguin English Guides.
- Bugental, D., Grusec, J. E., & akt. Kılıç, K. M. (2006). Socialization Processes. *Handbook of Child Psychology. Vol. 3: social, emotional and personality development*, 6th ed., pp.366-428.
- Buysse, V., & Peisner-Feinberg, E. (2013). *Handbook of Response to Intervention in Early Childhood*. Baltimore, USA: Paul.H. Brookes Publishing.
- Caldarella, P., & Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264-278.
- Cantekinler, S. (2002). *Okul Öncesi Eğitimin Çocuğun Dil Gelişimine Olan Etkisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Chang, F., Crawford, G., Early, D., Bryant, D., Howes, C., Burchinal., et al. (2007). Spanish-Speaking Children's Social and Language Development in Pre-Kindergarten Classrooms. *Early Education and Development*, 243-269.
- Cole, L., & Morgan, J. (2001). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Coşkun, E. (2007). Yazma Becerisi. H. Akyol ve A. Kırkkılıç (Ed.). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 49). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve Davranış*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve Davranış*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2015). *Anne Baba Eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağdaş, A., & Şahin Seçer, Z. (2002). *Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çakır, T. (2004). Çocukta Dil Gelişimi ve Kuramsal Yaklaşımlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(7), 110-119.
- Çeçen, M. A., & Kurnaz, H. (2010). *Milli Eğitim Dergisi*, 289.

- Çeçen, M., & Kurnaz, H. (2016). *Milli Eğitim Dergisi*(210), 289.
- Çelen, N. (1992). 4-6 yaş çocuklarının sayı ve mekan korunumu kazanmasında sembolik oyunun işlevi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, yayımlanmamış doktora tezi.*
- Çetin, F., Alpa Bilbay, A., & Albayrak Kaymak, D. (2002). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler Grup Eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Çoban Söylemez, E. (2016). İkinci Dil Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dil ve Kavram Gelişimlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, s. 9-11.
- Çubukçu, Z. (1991). "Okul Öncesi Eğitimde Öğretmen Davranışlarının Çocuk Gelişimine Etkisi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, s. 50.
- Dale, P. (1976). *Language Development-Structure and Function, 2. Edition*. USA: Rinehart and Winston.
- Demir, C. (2006). Türkçe/ Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti. *Milli Eğitim*, 34(169).
- Demir, C. (2006). Türkçe/Edebiyat Eğitimi ve Kelime Serveti. *Milli Eğitim*, 34(169), 207-225.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö., & İmrol, F. (2016). Uluslar Arası Dergilerde Yayımlanan Eğitim Araştırmalarının Normallik Varsayımları Açısından İncelenmesi. *Curr Res Educ*, 130-148.
- Deniz, M. E. (2010). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Maya Akademi.
- Dilci, T. (2014). *Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: İdeal kültür&yayıncılık.
- Diñer, Ç., Demiriz, S., & Ergül, A. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocukları (36-72 ay) İçin Özbakım Becerileri Ölçeği Öğretmen Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 45, 59-78.
- Dönmez, N. B., Abidoğlu, Ü., Diñer, Ç., Erdemir, N., & Gümüşcü Tuş, Ş. (2000). *Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri*. İstanbul, Cağaloğlu: YA-PA Yayıncılık.
- Dönmez, N. B., Diñer, Ç., Dereobalı, N., Gümüşcü, Ş., & Pişkin, Ü. (1993). *Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri*. Ankara: Sim Matbaası.
- Dursunoğlu, H. (2010). *Kelime Hazinesini Geliştirmede Şarkıların Rolü ve Şarkılarımızdaki Söz Varlığı*. Ankara: Vizyon Yayıncılık.
- Durualp, E., & Aral, N. (2011). *Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.

- Erbay, E. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri*.
- Erden, M. (2009). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: arkadaş yayınevi.
- Erden, M., & Akman, Y. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi-Özkan Matbaacılık.
- Erden, M., & Akman, Y. (2009). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, S., Şimşek Bekir, H., & Erdoğan Aras, A. (2005). ALt Sosyoekonomik Bölgelerde Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 231-246.
- Ergin, M. (1962). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Erkan, P. (1990). "Sosyoekonomik ve Eğitim Düzeyleri Farklı Olan Ailelerin 48-60 Aylar Arasındaki Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi" Bilim Uzmanlığı Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Ersan, Ş. (2017). 0-6 yaş sosyal duygusal gelişimin özellikleri. M. Toran ve N. Avcı (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 126-130). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Erten, H. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Göçer, A. (2009). Türk Dili ile İlgili Sözcüklere Genel Bir Bakış ve Günümüz İlköğretim Sözcükleri. *Türk Dili* 598, 388-403.
- Göçer, A. (2009). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı.
- Gökçe, F. (2013). *5-6 Yaş Çocukların Sosyal Duygusal Uyumları ile Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gülay Ogelman, H., & Erten Sarıkaya, H. (2014). 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri ile Kardeş Değişkenleri Arasındaki İlişkiler. *Akademik Bakış Dergisi*(41).
- Güleryüz, F. (1990). "48- 60 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi" Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Güneş, C. (2018). *Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Güneş, F. (2016). Türkçe'nin Öğretim Üstünleri ve Zenginlikleri. *Milli Eğitim* 210, 93-113.
- Güneş, N., & Aytan, T. (tarih yok). Aktif Kelime Hazinesi Geliştirmeye Yönelik Bir Etkinlik Önerisi:Tabu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2)5, 617-628.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız Anaokullarına ve anasınıflarına devam eden Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 133-144.
- Hart, B., & Risley, R. (1995). Meaningful differences in the everyday experience of young american children. Btmore: Paul H. Brookes.
- Hay, D. F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer Relations in Chlidhood. *Journal of child Psychology and Psychiatry*, 45,(1), 84-108.
- Herman, K. C., & Reinke, W. (2002). Creating School Environments that deter antisocial behaviors in youth. *Psychology in Schools*, 5(39), 549-559.
- Hoff, E. (2006). How Social Contexts Support and Shape Language Development. *Dewelopmental Review*, 26(1), 55-88.
- Holmes, R. M., Romeo, L., Ciraola, S., & Grushko, M. (2015, December 13). The Relationship Between Creativity, Social Play and Children's Language Abilities. *Early Child Development and Care*, 185(7), 1180-1197.
- Howes, C. (2000). Social- emotional classroom climate in child care, child-teacher relationships and children's second grade peer relations. *Social Development*, 9(2), 191-204.
- İçli, G. (2002). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İnal, B. (2007). Akademik Amaçlı Okuma İzlenesi Oluşturmada Temel Kriterler. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi* 7, 57.
- İpek, N. (2006). İlköğretim Çağı Çocuklarında Kelime Dağarcığı Gelişimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Işıkoğlu, N. E. (2016). Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Ebeveyn Birlikte Okuma İlişkisinin İncelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1071-1086.
- Jersild, A. (1979). *Çocuk Psikolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Jersild, A. (1987). *Çocuk Psikolojisi- Çocuklar ve Arkadaşları*. Ankara: "S" Yayınları.
- Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Sosyal Duygusal Değerlendirme Aracının (ITSEA) Farklı Ekonomik Düzeylerde Uygulanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 41-61.

- Kapıkıran, N. A., İvrendi, A., & Adak, A. (2006). Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Beceri: Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 19-27.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri*(3), 263-268. 01 29, 2019 tarihinde alındı
- Karakuş, İ. (2002). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karatay, H. (2007). Kelime Öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153. 01 08, 2019 tarihinde <http://gefad.gazi.edu.tr/article/view/5000078642/5000072863> adresinden alındı
- Katz, L. G., & McClellan, D. E. (1997). *Fostering Children's Social Competence: The Teacher's Role*. Washington, DC.: National Association for the Education of Young Children.
- Keçecioglu, Ö. (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerileri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Bolu: Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Kızıltepe, Z. A. (2004). *Öğretim-Eğitim Psikolojisine Çağdaş Bir Yaklaşım*. İstanbul: Merteks.
- Koçak, N., & Dereli, E. (2005). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların İfade Edici Dil Düzeylerinin Bakım Tarzı ve Anne Baba Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Koçak, N., Ergin, B., & Yalçın, H. (2014). 60-72 Aylık Çocukların Türkçe Dil Kullanım Düzeyleri ve Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Karaman Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 100-106.
- Korkmaz, Z. (1992). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurtulan, B. (2015). *Erken Çocukluk Döneminde (4-7 yaş) Bilişsel Beceriler İle Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kurudayıoğlu, M. (2011). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Değerlendirme. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences* (6)2, 1797-1808.

- Longoria, A. Q., Page, M., Hubbs Tait, L., & Kennison, S. (2009). Relationship between kindergarten children's language ability and social competence. *Early Child Development and Care*, 919-929.
- Miller, J., Chapman, R., Branston, M., & ark., v. (1980).
- Monopoli, W., & Kingston, S. (2012). The Relationships Among Language Ability, Emotion Regulation and Social Competence in Second-Grade Students. *International Journal of Behavioral Development*, 398-404.
- Oktay, A. (1990). Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 151-160.
- Oktay, A. (2004). A. Oktay içinde, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem* (s. 118-119). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oktay, A., & Unutkan, Ö. P. (2005). Okul Öncesi Dönemde Güncel Konular. A. Oktay, & Ö. P. Unutkan içinde, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular* (s. 249-265). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Onan, B. (2016). Söz Varlığı Terminolojisi Üzerine Bir Analiz Çalışması. *Milli Eğitim* 210, 12-30.
- Orçan, M. (2017). Sosyal Gelişim. M. E. Deniz (Dü.) içinde, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*.
- Ormrod, J. E. (1998). *Educational Psychology Developing Learners-Importance of social interaction*. Upper Saddle River, New Jersey: Pirentice Hall.
- Owen, S., Blount, H., & Moscow, H. (1978). *Educational Psychology*. Paperback.
- Önder, A. (2017). *Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Öner, U. (1987). *Benlik Gelişimine İlişkin Kavramlar*. (B. Onur, Dü.) Ankara: Taş Yayıncılık.
- Özbay, M., & Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.
- Özbay, Y. (2009). Bilişsel Gelişim. Y. Özbay ve S. Serkan (Ed.). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi, Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdamar, K. (1997). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: 1. Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları.
- Özkan, Y. (2008). *Uygulamalı İstatistik*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

- Özkara, Y. (2014). Temel Eğitime Başlayan İki ve Tek Dilli Çocukların Türkçe Sözcük Dağarcığının Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Soyayl Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 265-277.
- Özkırımlı, A. (1994). *Dil ve Anlatım*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Özüdoğru, M., & Dilman, H. (2014). *Anadil Edinimi ve Yabancı Dil Öğrenim Kuramları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Payton, J. W., Wardlaw, D., Graczyk, P., Bloodworth, M., Tompsett, C., & Weissberg, R. (2000). Social and Emotional Learning: A Framework for Promoting Mental Health and Reducing Risk Behavior in Children and Youth. *Journal of School Health*, 70,179-185.
- Piaget, J. (1952). *The Origins Of Intelligence in Children*. New York: International University Press.
- Pilancı, H. (2014). 7-9 Yaş Arasındaki Türk Çocuklarında Kelime Çağrışımını Etkileyen Sosyo Ekonomik Değişkenler. *Bilig Dergisi* 68, 183-208.
- Rashid, T. (2010, June). Development of Social Skills Among Children at Elementary Level. *Bulletin of Education and Research*, 32(1), 69-78.
- Rogoff, B. (1990). *Apprenticeship in thinking: Cognitive development in social contex*. New York: Oxford University Press.
- Samancı, O., & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Mart, 21(1), 281-288.
- San Bayhan, P., & Artan, İ. (2005). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Santrock, J. (2018). *Yaşam Boyu Gelişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık .
- Selçuk, Z. (2008). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Anı Yayınları.
- Seven, S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki ilişkinin İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sevinç, M. (2003). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sevinç, M. (2004). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimde Oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Smith, M. (1926). An Investigation of the Development of the Sentence and the Exrent of Vocabulary in Young Children. *Universty of Iowa studies in Child Welfare*, 3(5).

- Soyer, M. K. (2014). Bilişsel Gelişim. A. Bakıoğlu, H. Ekşi, O. Akınoğlu, M. Akbağ, S. Avcı, A. N. Canel, . . . Akıncı içinde, *Eğitim Psikolojisi* (s. 35-41). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Stanley, M. (2009). *Çocuk ve Beceri*. İstanbul: Ekinoks Yayıncılık.
- Taner, M., & Başal, H. (2005). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okul Öncesi Eğitimi Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 395-420.
- Tanrıverdi, H., & Erarslan, N. (2015). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri ile Değer Kazanımı Arasındaki İlişki. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(9), 9-23.
- Tatlı, S., & Alakoç Pirpir, D. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Öğretmenleriyle Olan İlişkilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *International Journal of Social Science*(31), 429-441.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Temur, T. (2006). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazı Dilindeki Kelime Hazinesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Tosunoğlu, M. (1999). Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim*. 02 09, 2019 tarihinde http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/144/tosunoglu.htm adresinden alındı
- Tuğyan, Ö. (2010). *Bazı Öğretim Materyalleri Kullanımının İlköğretim 2. Sınıf Öğrencilerinin Kelime Servetine Etkisi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tural, A. (1977). Ankara'da Anaokuluna Giden ve Gitmeyen 4-6 Yaş Çocuklarının Bildikleri Kelime Sayısına Yaş, Cinsiyet, Ailenin Eğitim Düzeyi ve Okula Devam Süresinin Etkisi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi*.
- Türkyılmaz, M. (2013). *Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımdaki Aktif Kelime Hazinesinin Belirlenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Uzamaz, F. (2000). *Ergenlerde Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri*. Dergipark: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/50072> adresinden alındı
- Üçok, N. (1947). *Genel Dilbilim (Lengüistik)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Ülgen, G. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

- Webster-Stratton, C., & Herman, K. (2010). Disseminating Incredible Years Series early intervention programs: Integrating and sustaining services between school and home. *Psychology in Schools*, 1(47), 36-54.
- Xu, Y. (2015). Examining the effects of adapted peer tutoring on social and language skills of young English language learners. *Early Child Development and Care*, 185(10), 1587-1600.
- Yalçın, S. K., & Şengül, M. (2007). Dilin İletişim Süreci İçerisindeki Rolü ve İşlevi. *Türkoloji Araştırmaları*, 749-762.
- Yalçın, S., & Özek, F. (2006). Söz Varlığının Temel Dil Becerilerinin ve Akademik Disiplinlerin Kazanımına Olan Etkileri. *Milli Eğitim*, 171, 130-139.
- Yapıcı, D. (2004). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 1(1), 1-18.
insanbilimleri.com. adresinden alındı
- Yaşar Ekinci, F. (2015). *Okul Öncesine Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Yavuzer, H. (1991). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2017). *Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yaycı, L. (2005). Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. B. Aydın, M. Akbağ, S. Tuzcuoğlu, L. Yaycı, & M. Ağır içinde, *Gelişim ve Öğrenme* (s. 102-120). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yazanoğlu, G. (2011). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinde Kelime Dağarcığı Gelişiminin İlkokuma Yazma Başarısı ve Sosyoekonomik Düzey İle İlişkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yelbay, Y. (2015). *Sözcük Bilgisi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilyaprak B. (Ed.). (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (s. 94-99). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldırım Doğru, S., Alabay, E., & Kayılı, G. (2010). Normal Gelişim Gösteren ve Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Sözcük Dağarcığı ile Dili ANlama Düzeylerinin Belirlenmesi. *Elementary Education Online*, 828-840.
- Yıldırım, A., & Koçak, N. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 133-143.

- Yılmaz Bolat, E., & Kahveci, D. (2016). 4-6 Yaş Grubu Çocukların Bazı Değişkenlere Göre Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. *Turkish Journal of Primary Education*, 14-25.
- Kaya A. (Ed.) *Eğitim Psikolojisi* (s. 111). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Zembat, R., & Unutkan, Ö. P. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*. İstanbul: Yapa yayın Pazarlama.
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Akşin Yavuz, E., & Tunçeli, H. (2018). Çocukların Benlik Algısı, Mizaç ve Sosyal Yeterlilik Arasındaki İlişkiler. *Uluslar Arası Türkçe Edebiyat Kültür ve Eğitim Dergisi*, 1(7), 548-567.

EKLER

EK A-BİLGİ FORMU

Doğum Tarihi:.....

Cinsiyeti: Kız: () Erkek: ()

Okulu:.....

Sınıfı:.....

Öğrencinin kurumda kaçınıcı yılı?

() 1. yılı

() 2. Yılı

() 3. yılı

Çocuğun kardeş sayısı?

() Kendisiyle birlikte 2 kardeş

() Kendisiyle birlikte 3 kardeş

() Kendisiyle birlikte 4 kardeş

() Kendisiyle birlikte 5 kardeş ve fazlası.

Annenin eğitim düzeyi

() Okuma yazması yok.

() Okuma yazması var.

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Önlisans

() Lisans

() Lisansüstü

Anne;

() Çalışıyor

- Çalışmıyor
 Ara vermiş
 Emekli olmuş

Babanın eğitim düzeyi

- Okuma yazması yok.
 Okuma yazması var.
 İlkokul mezunu
 Ortaokul mezunu
 Lise mezunu
 Önlisans
 Lisans
 Lisansüstü

Ailenin başka geliri var mı?

- Evet
 Hayır

Çocuğun kendine ait odası var mı?

- Evet
 Hayır

Evde çekirdek aile dışında yaşayan kişi ya da kişiler var mı?

- Evet
 Hayır

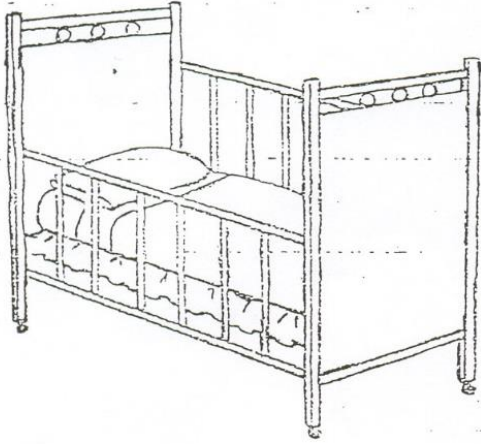
Oturdukları ev

- Kendilerine ait
 Kira
 Başka bir aile bireyine ait

Kiraysa aylık kirası.....TL

EK B-PEABODY RESİM KELİME TESTİ

ÖRNEK A

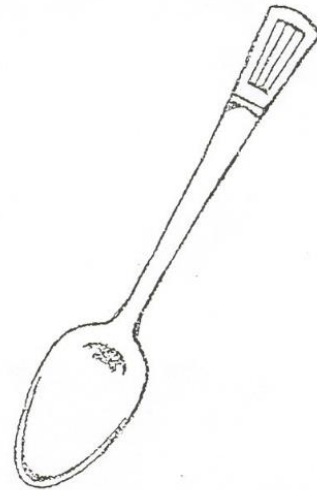
1

2

3

4

EK C-PEABODY RESİM KELİME TESTİ KAYIT FORMU

PEABODY RESİM KELİME TESTİ

Adı ve Soyadı:

Oturduğu Yer: Şehir merkezi Gecekondu Köy

Aldığı Puan: Alıcı Dil Yaşı:

Test Tarihi: / /

Doğum Tarihi: / /

Takvim yaşı: / /

Sıra	Kelime	An.	Cvp
1.	Köpek	(3)	
2.	Makas	(3)	
3.	Ayakkabı	(4)	
4.	Parmak	(4)	
5.	At	(2)	
6.	Otobüs	(4)	
7.	Çocuklar	(2)	
8.	Oturan	(3)	
9.	Masa	(2)	
10.	Para	(4)	
11.	Merdiven	(3)	
12.	Ceket	(2)	
13.	Yılan	(1)	
14.	Çivi	(1)	
15.	Kayık	(3)	
16.	Kaplumbağa	(4)	
17.	Zil	(1)	
18.	Sandık	(2)	
19.	Lastik	(3)	
20.	Saklanan	(4)	
21.	Uçurtma	(1)	
22.	Yüzük	(2)	
23.	Süs	(4)	
24.	Böcek	(1)	
25.	Makara	(4)	
26.	Vuran	(2)	
27.	Öğretmen	(2)	
28.	Silah	(2)	
29.	Berber	(2)	
30.	Pişiren	(4)	
31.	Ekin Toplayan	(4)	
32.	Paraşüt	(1)	
33.	Çeken	(1)	

Sıra	Kelime	An.	Cvp
34.	Lamba	(1)	
35.	Aşçıbaşı	(4)	
36.	Kemiren	(1)	
37.	Şıçan	(1)	
38.	Toplayan	(2)	
39.	Tırmanan	(2)	
40.	Yay	(2)	
41.	Külah	(2)	
42.	Cimbız	(1)	
43.	İşaret	(1)	
44.	Örümcek ağı	(3)	
45.	Yardım	(4)	
46.	Çalan	(4)	
47.	Esneyen	(2)	
48.	Fidan	(2)	
49.	Kanca	(2)	
50.	Yüklü	(2)	
51.	Lokomotif	(1)	
52.	Balina	(2)	
53.	Saldıran	(4)	
54.	Sevinç	(3)	
55.	Takılan	(2)	
56.	Kemirici	(2)	
57.	Sonbahar	(2)	
58.	Yelkenli	(4)	
59.	Petek	(2)	
60.	Zaman	(1)	
61.	Dengeleyen	(1)	
62.	İnşaat	(3)	
63.	Sıralayan	(1)	
64.	Engel	(2)	
65.	Stadyum	(1)	
66.	Nehir	(1)	

Sıra	Kelime	An.	Cvp
67.	Yaya	(2)	
68.	Kadeh	(4)	
69.	Ambulans	(2)	
70.	Nem	(4)	
71.	Yağlama	(1)	
72.	Değerlendirme	(3)	
73.	Dehşet	(1)	
74.	Küre	(1)	
75.	Profesör	(4)	
76.	Isı	(3)	
77.	Lehimleme	(4)	
78.	Memnuniyet	(3)	
79.	Mors	(3)	
80.	Çapara	(1)	
81.	Eşek arısı	(3)	
82.	İzleme	(2)	
83.	Güveç	(2)	
84.	İlah	(1)	
85.	Hayret	(3)	
86.	Eyer	(4)	
87.	Dere	(3)	
88.	Kemer	(3)	
89.	Kaptan	(1)	
90.	Kimyager	(4)	
91.	Hendek	(2)	
92.	Anfibiyen	(1)	
93.	Hukuk	(1)	
94.	Trabzan	(3)	
95.	Konut	(4)	
96.	İtimat	(3)	
97.	Saz	(2)	
98.	Vaha	(1)	
99.	Casusluk	(4)	
100.	Safkan	(3)	

TEST GÖZLEMLERİ:

Uygulayan Uzman
(Adı, Soyadı ve İmza)

1

EK D-SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (4-6 YAŞ)

Değerlendirme Yapılan Kişinin Adı Soyadı :

Değerlendirmeyi Yapan Kişinin Adı Soyadı :

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığımız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Her Zaman Yapar	Çok Sık Yapar	Genellikle Yapar	Çok Az Yapar	Hiçbir Zaman Yapmaz
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır.					
2. Hata yaptığında özür diler.					
3. Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.					
4. Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.					
5. Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.					
6. Başkalarını oyun oynamaya davet eder.					
7. Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.					
8. Bir gruba kolayca katılır.					
9. Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.					
10. Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.					
11. Arkadaşlarına iltifatta bulunur.					
12. Kendi kendisine iltifatta bulunur.					
13. Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.					

14. Başkalarının duygularına saygı gösterir.					
15. Sırasını bekler.					
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDYSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır.					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.					
3. Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.					
4. Sürekli değişikliklere tepki gösterir.					
5. Kızgınlığının başladığını fark eder.					
6. Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.					
7. Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.					
8. Bağımsız olarak karar alır.					
9. Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.					
10. Kendisinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.					
11. Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileridir (ABBÇB).					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.					
3. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
4. Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.					
5. Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini uygun şekilde reddeder.					
6. Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.					

7. Akran baskısını görmezlikten gelir.					
8. Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.					
9. Farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.					
10. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
Sözel Açıklama Becerileri (SAB)					
1. Başkalarına kendini tanıtır.					
2. Başkalarına arkadaşlarını tanıtır.					
3. Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.					
4. Başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilediğinde bunları açıklar.					
5. Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlar.					
6. Başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.					
7. Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır.					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.					
3. Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.					
4. Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri doğru bulduğunda kabul eder.					
Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.					
2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.					

3. Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.					
Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarının verilen sözel yönergeleri dinler.					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler.					
3. Başkalarının verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.					
4. Başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklar.					
5. Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.					
3. Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakinçe karşılar.					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.					
3. Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					
4. Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: İnan, Gülşah

Uyruk: Türk (T.C)

Doğum Tarihi: 25.10.1993

Medeni Durum: Bekar

Telefon:0554 306 44 63

e-mail: gulsahinan93@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2019
Lisans	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2015
Lise	Nevzat Erten Anadolu Lisesi	2012

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
2016-2019	Bahçeşehir Koleji	Sınıf Öğretmeni
2015-2016	Era Koleji	Sınıf Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce (orta düzey)

HOBİLER

Tiyatro, masa tenisi, voleybol ve badminton